Šis projektas finansuojamas Europos sąjungos

This project is funded by the
European Union

REKOMENDACIJOS DĖL GAMTINIŲ REKREACINIŲ TERITORIJŲ PRITAIKYMO NEĮGALIEMS ASMENIMS

Gunta Anča
Daiga Veinberga
Iveta Neimane

Latvijos neįgaliųjų organizacijų asociacija SUSTENTO
Antonijas g. 24-6, Ryga, LV 1010
sustento@sustento.lv; www.sustento.lv

Gražutės regioninio parko direkcija
Laisvoji a. 14, Salakas, LT – 32216, Zarasų r.
parkas@grazute.lt; www.grazute.lt

2014

Projektas: „**Žalieji maršrutai be kliūčių“**
Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa

Už pateiktą informaciją yra visiškai atsakinga Dagdos žmonių su negalia draugija „Nema“ ir Gražutės regioninio parko direkcija. Ši informacija jokiu būdu negali būti naudojama Europos Sąjungos nuomonei reikšti.

TURINYS

ĮVADAS.....3
Universalus dizainas ir prieinamumas.....3
1. Prieinamas turizmas.....3
2. Rekomendacijos prieinamiems gamtos takams.....4
3. Kriterijų aprašas.....5
3.1. Informaciją, kurią suteikia objekto internetinė svetainė.....5
3.2. Automobilių stovėjimo aikštelė žmonėms su negalia.....5
3.3. Judėjimas.....6
3.4. Viešasis tualetas, kriauklė.....9
3.5. Poilsio ir apžvalgos zonos.....10
3.6. Saugumas 12
PRIEDAI. Brėžiniai ir nuotraukos……..……..….....13

ĮVADAS

Universalus dizainas ir prieinamumas

Universalus dizainas – tai naujas mąstymo būdas, pagal kurį pagrindinė visuomenės vertybė yra žmogus ir tik jo komfortas ir saugumas yra pagrindiniai kriterijai siekiant sukurti humanišką aplinką. Universalus dizainas neapibrėžia konkrečių reikalavimų specialioms grupėms, bet padaro kiekvieną paslaugą, infrastruktūrą bei aplinką prieinamą kiekvienam visuomenės nariui. Šis dizainas yra strategija, kurios tikslas - sukurti skirtingus produktus ir paslaugas, informaciją bei aplinką, kurie būtų prieinami, suprantami ir galimi naudoti visiems be specialaus pritaikymo[1]. Universalaus dizaino koncepcija skatina keisti jo akcentus jau projektavimo metu, orientuotus į vartotoją, parenkant kompleksinį požiūrį ir nustatant galimybę pritaikyti šį dizainą lankytojams įvairaus amžiaus, ūgio ir gebėjimų, taip pat numatant pasikeltinus žmoguje, vykstančius jo gyvenimo metais.

Tokiu būdu, universalaus dizaino sąvoka yra kur kas platesnė nei paprastas pastatų, skirtų žmonėms su negalia, projektavimo klausimas. Tai turėtų tapti neatskiriama aplinkos planavimo ir dizaino projektavimo dalimi. Universalus dizainas apjungia specialiai suprojektuotus nuolydžius, liftus, tualetus, skirtus žmonėms su negalia.

Šis dizainas suteikia galimybę naudotis aplinka visiems žmonėms be specialios pagalbos. Pavyzdžiui, viešbutis gali turėti atskirą įėjimą žmonėms su negalia arba pagrindinis įėjimas gali būti pritaikytas naudoti visiems kartu, įskaitant žmones su negalia. Jei aplinka yra pritaikyta, žmogus gali naudoti siūlomus produktus ir paslaugas. Universalaus dizaino koncepcija užtikrina lygybę visiems visuomenės nariams.

1. Prieinamas turizmas

Visi žmonės turi teisę į kasdienį, kassavaitinį ir kasmetinį poilsį, taip pat turi teisę į laisvalaikį, kuris suteikia asmeninio tobulėjimo ir socialinės integracijos galimybes. Teisė į turizmą neabejotinai yra viena šios bendros teisės išraiškų. Prieinamas turizmas yra pagrįstas siekiu, padaryti turizmą praktiškai prieinamu visiems. Prieinamas turizmas, kaip esminis socialinio turizmo segmentas, nėra nežymus bendro turizmo veiklos papildymas. Išsivysčiusiose pasaulio ir Europos šalyse, tai yra neatskiriama turizmo sektoriaus dalis. Dalyvavimas turizmo veiklose, kelionėse, kitų šalių bei regionų pažinimas – tai viena iš bendrųjų žmogaus teisių.

Iki šiol dar nėra sukurto vieningo prieinamojo turizmo apibrėžimo. Ši koncepcija sparčiai auga visame pasaulyje, pajungdama vis naujus prieinamumo apibrėžimo aspektus. Dažnai naudojamos sąvokos „Prieinamas turizmas“ (Access Tourism), „Universalus turizmas“ (Universal Tourism), „Integruojantis turizmas“ (Inclusive Tourism), „Turizmas be kliūčių“ (Barrier-free Tourism). Nepaisant to, kad kiekvienas iš šių terminų turi savo specifiką, iš esmės jie yra skirti

[1] Ronald L.Mace, North Carolina State University, The Center for Universal Design, www.designs.ncsu.edu

sukurti paslaugą, kuri yra prieinama ir naudojama visų ir kurios suteikia galimybę naudotis specialia įranga žmonėms su negalia.

Jungtinių tautų Neįgaliųjų teisių konvencijoje pateikti bendrieji principai, kurie parodo, kad žmonės su negalia turi lygias teises visose gyvenimo sferose, įskaitant turizmo paslaugas. Šalyse, kurios prisijungusios prie šios konvencijos, turėtų būti sukurtos sąlygos, leidžiančios žmonėms su negalia naudotis turizmo infrastruktūra ir paslaugomis.

2. Rekomendacijos prieinamiems gamtos takams

Natūralūs apžvalgos objektai

Tai yra objektai, kurių lankymo tikslas – įgyti žinių apie gamtos ir kraštovaizdžio įvairovę. Gamtos objektai – tai takai, parkai, šaltiniai, rieduliai, kraštovaizdžiai. Kuriant turizmo infrastruktūrą reikia stengtis, kad žmonės su negalia galėtų apžiūrėti objektus ir būti maksimaliai nepriklausomi jų teritorijose ir žmonėms su negalia. Tai yra įmanoma remiantis universalaus dizaino principu. Atsižvelgiant į gamtos takų tinkamumą žmonėms su negalia, jie yra vertinami pagal kelis kriterijus:

- Informacijos prieinamumą;
- Fizinį prieinamumą;
- Ar paslaugos yra pritaikytos konkrečios negalios žmonėms (vadovai akliesiems, panoraminiai veidrodžiai neįgaliesiems, judantiems vežimėliais, piktogramos žmonėms su intelekto sutrikimais, vaikštynės žmonėms su judėjimo sutrikimais).

Vertinimo kriterijai:

1. Turizmo objekto internetinis adresas;

2. Turizmo objekto prieinamumas. Šis kriterijus parodo, ar žmonės su motoriniais sutrikimais gali patogiai pasiekti turizmo objektus. Jis apima:

- Specialias automobilių stovėjimo aikšteles;
- Privažiavimus;
- Nuolydžius;
- Pritaikytus takelius;
- Nukreipiamuosius ženklus.

3. Judėjimas per objekto teritoriją. Judėjimas gamtos objekto aplinkoje turėtų būti patogus kiekvienam lankytojui su judėjimo sutrikimais. Priklausomai nuo objekto tipo, šis kriterijus apima:

- Informaciją, kurią teikia lankomas objektas, jos prieinamumą;
- Apšvietimą;
- Nuolydžius;
- Takus;
- Poilsio vietas;
- Tualetus.

3. Kriterijų aprašas

3.1. Informacija objekto internetinėje svetainėje

Kriterijai yra reikalingi, kad žmogus su judėjimo negalia galėtų laiku gauti informaciją, įvertinti galimas grėsmes ir savalaikiai rasti sprendimus. Informacija turi būti ne tik išsami, bet ir atitikti Internetinės svetainės turinio prieinamumo vadovo (Web Content Accessibility Guidelines (WCAG)) 2.0 direktyvas. Pagrindiniame puslapyje turi būti pateikta:

- informacija apie maršrutus, tinkamus žmonėms su judėjimo negalia;
- informacija apie paslaugas akliesiems ir žmonėms su intelekto sutrikimais;
- informacija apie atstumą nuo viešojo transporto stotelės iki objekto;
- informacija apie nukreipiamųjų ženklų prieinamumą;
- Pagrindiniame puslapyje turi būti pateikta vizualinė informacija (nuotraukomis ir grafikais) lygiavertė tekstinei informacijai;
- audio informacija, lygiavertė tekstinei informacijai;

Taip pat:

- Suteikta galimybė padidinti teksto dydį, netrukdant suvokti informaciją svetainėje;
- Naudojant sumažintą rezoliuciją nebūtinas horizontalus lapo judėjimas;
- Spalvų kontrasto skirtumas yra pakankamas teksto suvokimui juodo/balto režimu;
- Visi tinklapiai ir objektai prieinami naudojant klaviatūra (be pelės pagalbos);
- Vizualinė informacija yra prieinama alternatyviu būdu – naudojant teksto naršyklę;
- Garsinė informacija yra prieinama alternatyviu būdu – naudojant teksto naršyklę;
- Vizualinėje informacijoje nėra elementų mirgėjimo, kuris galėtų sukelti epilepsijos priepuolius.

3.2. Automobilių stovėjimo aikštelė žmonėms su negalia

- Yra įrengta speciali automobilių stovėjimo aikštelė transportui, vežančiam žmones su judėjimo negalia;
- Atstumas nuo automobilių stovėjimo aikštelės iki gamtos objekto neviršija 25 m;
- Jei atstumas nuo automobilių stovėjimo aikštelės yra didesnis nei 25 m, turi būti poilsio suoliukas;
- Stovėjimo aikštelės plotis yra pakankamai didelis durų atidarymui (minimalus aikštelės plotis – 3,6 m, minimalus ilgis – 5 m);
- Kiekviena įrengta automobilių stovėjimo aikštelė turi turėti specialų ženklą, kurio aukštis 1.2 m, ir piktogramą ant aikštelės dangos;
- Nuo automobilių stovėjimo aikštelės į pėsčiųjų taką, šaligatvį yra įrengtas nuolydis;
- Automobilių stovėjimo aikštelės danga turėtų būti kieta, plokščia ir neslidi (dangai gali būti naudojamos plytelės, kietas gruntas, nerekomenduojama naudoti rupaus žvyro, granito skaldos, minkštos žemės, akmeninių plytelių su nelygiu paviršiumi);
- Tamsiuoju paros metu automobilių stovėjimo aikštelė turi būti apšviesta. **(1, 2 nuotr.)**

3.3. Judėjimas

Takelis

- Takeliai turi būti padengti neslidžia danga, mažiausias plotis – 1,2 cm;
- Abiejose takelio pusėse aiškios spalvos ar skirtingo reljefo žymos (skirtumas turi būti regimas arba jaučiamas);
- Jei takelis yra aukščiau žemės lygio, jo kraštuose turi būti bortai (nuo 2 iki 2,5 cm);
- Takelio su dvipusiu eismu plotis ne mažesnis kaip 1,8 m;
- Tarpinė aikštelė takeliuose su vienpusiu eismu ne siauresnė nei 2 m;
- Objekto teritorijoje, prie takelių ar kitose lengvai pasiekiamose erdvėse turi būti vietos poilsiui;
- Pavojingose vietose įrengti turėklai bei įspėjamieji ženklai;
- Įrenginėjant takelius vengiama, kad trukdytų medžių šakos; **(3, 4, 5 nuotr.)**

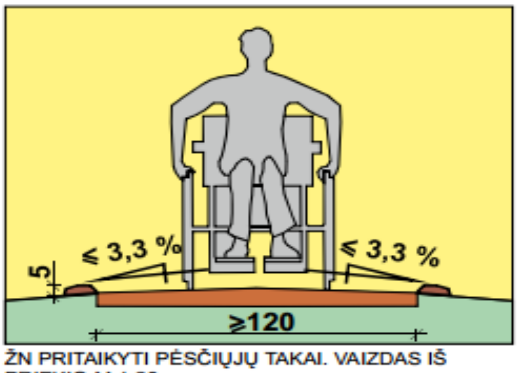

ŽN PRITAIKYTI PĖSČIŲJŲ TAKAI. VAIZDAS IŠ PRIEKIO M 1:20

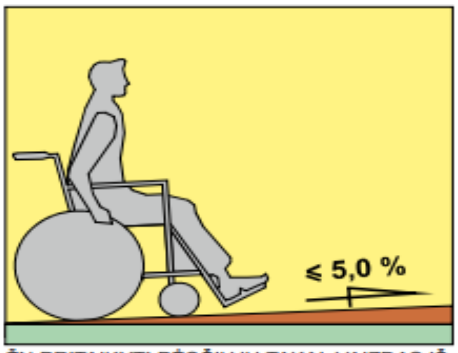

ŽN PRITAIKYTI PĖSČIŲJŲ TAKAI. VAIZDAS IŠ ŠONO M 1:20

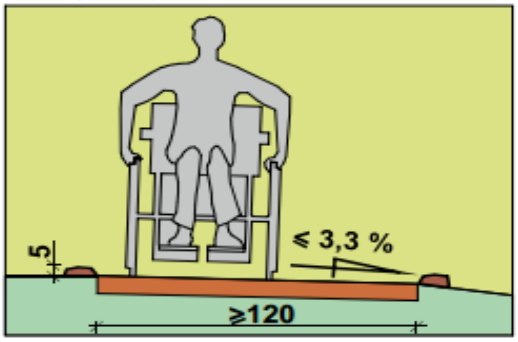

ŽN PRITAIKYTI PĖSČIŲJŲ TAKAI. VAIZDAS IŠ PRIEKIO M 1:20

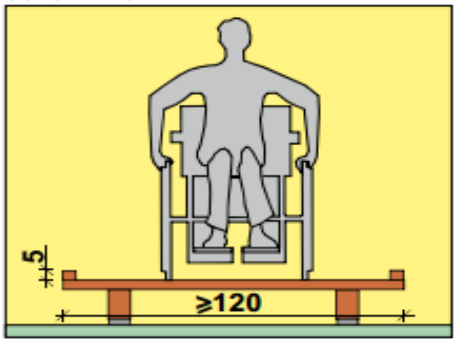

ŽN PRITAIKYTI LENTINIS PĖSČIŲJŲ TAKAS. VAIZDAS IŠ PRIEKIO M 1:20

Nuolydžiai

- Nuolydžio nuolydis ne didesnis nei 1:12 (8%);
- Minimalus nuolydžio plotis – 1,2 m;
- Laisvos erdvės aukštis virš rampos ne mažesnis nei 2,4 m;
- Nuolydžio plotis nuo1,3 iki 1,4 m, jei viena iš juostų skirta judėti su vežimėliu, o kita be jo;
- Jei nuolydžio ilgis daugiau nei 10 m, turi būti bent viena tarpinė aikštelė, nemažiau kaip viena kas 6 m;
- Minimalus tarpinės aikštelės ilgis – 1,2 m;
- Jei ties aikštele nuolydis keičia kryptį, aikštelės ilgis turi būti 1,5 m;

- Jei nuolydį sudaro segmentai su skirtingais nuolydžiais, po kiekvieno iš jų - tarpinė horizontali aikštelė;
- Jei nuolydžio atstumas nuo žemės yra didesnis nei 0,45 m, turėtų būti įrengti turėklai ir borteliai ne žemesni nei 5 cm;
- Abiejose nuolydžio pusėse įrengti specialūs tarpusavyje sujungti dviejų lygių turėklai (0,7 ir 0,9 m aukščio), o jų ilgis 30 cm ilgesnis nei nuolydžio;
- Nuolydžio pradžioje ir pabaigoje turi būti 1,5 m diametro aikštelės manevravimui;
- Rampos pradžioje ir pabaigoje nerekomenduojamas skirtingas lygis su žeme, o tuo atveju, jei skirtumas yra, per visą plotį turėtų būti ne mažesnė kaip 5 cm žymimoji juosta (geltona tamsiame fone ar tamsi šviesiame fone);
- Oro sąlygų veikiamose vietose reikalingas drenažas (nuo lietaus ir sniego);
- Nuolydžio paviršius turi būti kietos, neslidžios medžiagos; **(6, 7 nuotr.)**

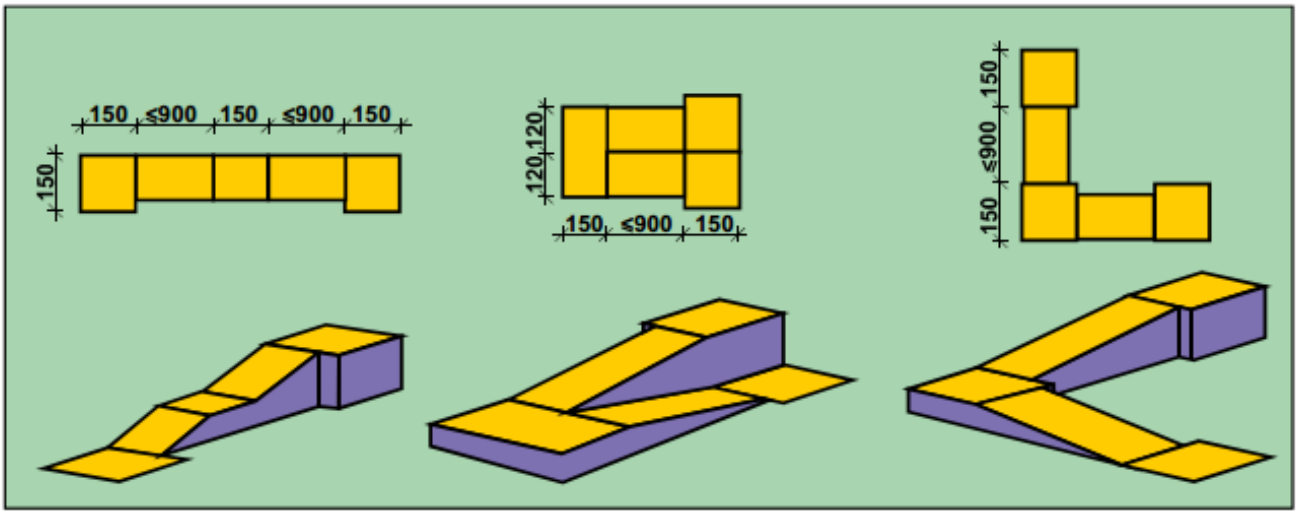

ŽN PANDUSŲ KONFIGŪRACIJA M 1:100

Informacijos apie objektą prieinamumas

- Prie lankytinų objektų naudojami tarptautinio prieinamumo ženklai, neleidžiama jų stilizacija, nes tai gali sukelti sunkumų žmonėms su intelektiniais sutrikimais;
- Informacijos ir krypties ženklai turi būti aiškiai matomi, suprantami ir nuoseklūs;
- Informaciniai ženklai įrengiami 1,4 – 1,6 m aukštyje;
- Ant durų esančio informacinio teksto raidžių dydis ne mažesnis nei 5 cm;
- Avarinio išėjimo ir tualeto durys turi būti su vizualinėmis ir jutiminėmis (akliesiems bei silpnaregiams) nuorodomis;
- Informacija prie įėjimo turi būti aiški, lengvai skaitoma ir suprantama žmonėms su intelektiniais sutrikimais;
- Svarbiausia informacija dubliuojama Brailio raštu ir lengvai prieinama.

	Objektas, prieinamas žmonėms neįgaliojo vežimėliuose	Ženklas rodo objekto prieinamumą žmonėms, kurie gali patys judėti neįgaliojo vežimėliu (Nėra slenksčių ir kitų neįveikiamų kliūčių).
	Objektas prieinamas su palydovo pagalba	Objektas prieinamas žmonėms, judantiems neįgaliųjų vežimėliais, tačiau reikia palydovo pagalbos (yra slenksčiai, takas minkšta danga, statūs nuolydžiai).
	Judėjimo kryptis ir posūkis	Informacinis ženklas „Judėjimo kryptis ir posūkis“ statomas koridoriuose nurodyti judėjimo kryptį.
	Užvažiavimas žmonėms, judantiems neįgaliųjų vežimėliais	Nurodo, jog priekyje yra pakyla, turinti daugiau nei 10° nuolydį.
	Perspėjimas dėl stataus šlaito	Šis ženklas turi būti dedamas vietose, kuriose dėl stataus šlaito ir slidžios dangos žmonės, judantys neįgaliųjų vežimėliais, gali neišsilaikyti vietoje. Tokiose vietose turėtų būti įrengta apsauginė tvorelė.
	Tualetas žmonėms su judėjimo negalia	Ženklas nurodo tualetą, kuris specialiai pritaikytas žmonėms su judėjimo negalia.
	Telefonas, prieinamas žmogui neįgaliojo vežimėlyje	Žmogui su negalia pritaikytas telefono aparatas, kurio aukštis nuo žemės 0,9 – 1 m. Jis yra būdelėje ar po stogeliu, kurie yra pakankamai platūs vežimėliui.
	Pagalbiniai klausymosi prietaisai	Prieinami naudojimui klausymosi prietaisai. Tai gali būti specialus įtaisas ar racija, kurią naudoja gidas.
	Gestų kalba	Ženklas parodo, jog lankytojai turi galimybę gauti informaciją gestų kalba.
	Pritaikyta akliesiems	Ženklas nurodo, jog yra įrengta apčiuopiama juosta, kurios pagalba aklasis gali judėti maršrutu, jei yra specialios paslaugos ar liečiamas objektai akliesiems.
	Prieinama žmonėms su regėjimo sutrikimais (silpnaregiams)	Ženklas informuoja, kad objektai yra įrengti atsižvelgiant į reikalavimus būtinus silpnaregiams - yra kontrastingos linijos prieš ir po laiptų, slenksčių ir kitų kliūčių, yra galimybė keisti apšvietimą pagal poreikį.
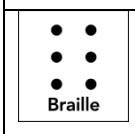	Prieinama informacija Brailio raštu	Ženklas informuoja, jog objekto teritorijoje Brailio raštu suteikiama informacija apie saugumą, lankstinukus ir kita.
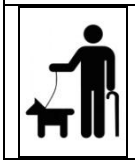	Tik su šunimi-vedliu	Įėjimas leidžiamas tik su šunimi-vedliu.

(8 nuotr.)

Apšvietimas

- Neturi būti tiesioginės akinančios šviesos šaltinio;
- Papildomas ženklų, telefono aparatų, nuolydžių ir stačių posūkių apšvietimas;
- Įrenginėjant dirbtinį apšvietimą būtina vengti šešėlių ir siluetų susidarymo;
- Kuriant šviesos šou būtina vengti blyksnių efekto arba apie jį turėtų būti informuojama (gali sukelti epilepsijos ar baimės priepuolius);

3.4. Viešasis tualetas, kriauklė

- Viešasis tualetas turi būti pritaikytas žmogui, judančiam neįgaliojo vežimėliu;
- Turi būti įrengtas kūdikių vystymo stalas;
- Laisvam manevravimui tualeto plotis turėtų būti 1,5 m diametro;
- Tualeto patalpos aukštis nemažiau nei 2,3 m;
- Tualeto, pritaikyto neįgaliesiems durys, pažymėtos specialiu ženklu 1,6 m aukštyje;
- Minimalus spec. ženklo dydis 150x150 mm;
- Prieš įėjimą į tualetą 1,5 m diametro manevravimui skirta aikštelė;
- Durų plotis ne mažiau kaip 0,9 m;
- Duris galima lengvai atidaryti ne mažiau kaip 90^0 kampu;
- Tualeto viduje rankena per visą durų plotį;
- Tualeto durys turėtų būti įrengtos su užraktu, kurį krizinės situacijos atveju būtų galima atidaryti iš išorės;
- Patalpos turi būti be slenksčių, tačiau jei tai neįmanoma, jie turi būti nedidesni kaip 1,5 cm, o kraštai suapvalinti;
- Grindys lygios ir neslidžios;
- Aplink unitazą turėklai – iš priekio 1,4 m, o iš bent vienos pusės 0,75-0,9 m;
- Jeigu unitazas prieinamas iš vienos pusės, atstumas nuo sienos turi būti 0,2 m;
- Unitazo aukštis nuo žemės (be bakelio) 0,45-0,47 m;
- Tualetinis popierius turėtų būti pasiekiamas nuo unitazo;
- Tualeto dangčio spalva turėtų kontrastuoti su aplinkos;
- Elektros jungikliai kontrastingos spalvos, lengvai pastebimi ir įrengti 0,9 m aukštyje virš grindų;
- Kriauklės krašto aukštis 0,8-0,85 m;
- Po kriaukle neturi būti spintelės ar kitų kliūčių, o laisva vieta bent 0,7 m virš grindų;
- Kriauklėje įrengtas vienos svirties maišytuvas, kurį galėtų pasiekti žmogus, neįgaliojo vežimėlyje;
- Tualetinio staliuko ir kriauklės kraštai suapvalinti;
- Muilinė 0,9-1,1 m aukštyje;

- Apatinis veidrodžio kraštas ne aukščiau kaip 1 m arba vertikaliai įvairiais kampais reguliuojamas veidrodis;
- Apatinis rankų džiovintuvo ar rankšluosčio laikytuvo kraštas 1,1 m aukštyje;
- Tualeto kabinoje turi būti įrengti saugumo mygtukai, esantys 0,15 m ir 0,9 m aukštyje arba virvelė. **(9, 10 nuotr.)**

3.5. Poilsio ir apžvalgos zonos

Poilsio ir apžvalgos zonos turi būti horizontalios, kieta ir neslidžia danga.

Iškylavimo zonos

- Stalo aukštis virš žemės 0,8 m, laisva vieta iki stalo kojų 0,5 m;
- Stalo kojų plotis nedidesnis nei 0,1 m – tai reikalinga tam, kad žmonės, judantys neįgaliųjų vežimėliais, galėtų lengvai pasiekti stalą ir daiktus ant jo;
- Iškylos vietoje kiek įmanoma vengti tiesioginių saulės spindulių;
- Stalas, kėdės ir kiti elementai turėtų būti kontrastingi aplinkai. **(11, 12, 13, 14 nuotr.)**

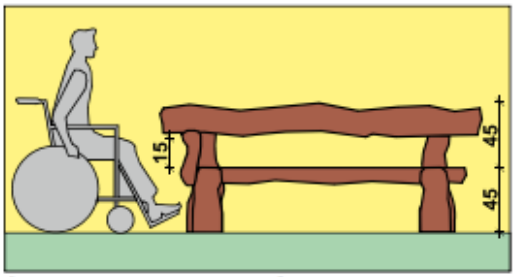

ŽN PRITAIKYTAS SUOLIUKAS. VAIZDAS IŠ PRIEKIO M 1:20

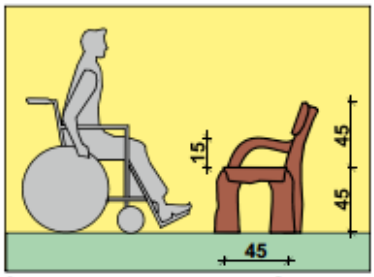

ŽN PRITAIKYTAS SUOLIUKAS. VAIZDAS IŠ ŠONO M 1:20

Prie stalų ŽN skirtos vietos turi būti ne siauresnės kaip 900 mm. Stalų paviršius turi būti ne žemiau kaip 650 mm ir ne aukščiau kaip 850 mm. Po stalais turi būti palikta ne mažesnio kaip 700 mm aukščio, ne mažesnio kaip 750 mm pločio ir ne mažesnio kaip 500 mm gylio erdvė ŽN patogiai sėdėti.

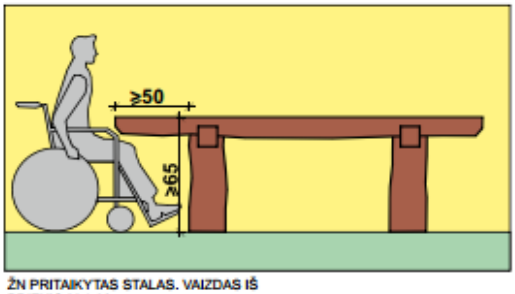

ŽN PRITAIKYTAS STALAS. VAIZDAS IŠ PRIEKIO M 1:20

Ugniavietė ir kepimo grotelės

- Ugniavietė ir kepimo grotelės turėtų būti įrengtos taip, kad būtų galima naudoti be rizikos sveikatai (neapdegti);
- Ugniavietėje turėtų būti skirtinguose aukščiuose 0,6-0,8 m įrengti grotelėms skirti rėmai;
- Grilis turi būti įrengtas stacionariai ant vienos kojos, o naudojamas paviršius turi būti 0,75-0,85 m aukštyje;
- Aplink ugniavietę ir grilių turėtų būti įrengta kieta 1,8 m pločio danga saugumui palaikyti ir žmonėms su judėjimo negalia lengvai manevruoti;
- Aplink ugniavietę ir grilį 0,6 m atstumu pažymėta kontrastingos spalvos ir reljefo juostelė, kad žmonės su regos sutrikimais galėtų išvengti pavojingų tiesioginės ugnies vietų. **(15, 16 nuotr.).**

Vieta palapinei

Žmonėm judantiems neįgaliųjų vežimėliais labai sunku patekti į palapinę, todėl siūlomi šie sprendimai:

- Sukurti platformą 0,5-0,65 m aukščio, ant kurios statoma palapinė ir žmogui iš vežimėlio patogu į ją persikelti;
- Platforma lygiu paviršiumi, kad nebūtų sugadinti drabužiai;
- Stovyklavietės ir palapinių vietoje numatyti:
- Specialios automobilių stovėjimo aikštelę;
- Dušą ir tualetą;
- Ugniavietę ir grilį;
- Staliukus iškylai;
- Žmonėms, naudojantiems elektrinius vežimėlius, turėtų būti laisva prieiga prie elektros lizdo įkrauti akumuliatoriui.

Valčių prieplauka ir vieta žvejybai

- Privažiavimui prie prieplaukos skirti nuolydžiai turi būti atitinkantys reikalavimus ir pagaminti iš neslidžios medžiagos;
- Jei prieplauka bei vieta žvejybai pagamintos iš medžio, tarpai tarp lentelių turėtų būti ne didesni kaip 1 cm, kad juose neįstrigtų ratai ir žmonėms, judantiems neįgaliųjų vežimėliais nebūtų pavojaus iškristi ar apsiversti;
- Prieplaukos išoriniai kraštai ir sėdynės žvejybai sustiprinti saugumo slenksčiais, kurių minimalus aukštis 5 cm, o apsaugos barjerų aukštis 0,9 m. Tai reikalinga žmonėms su judėjimo negalia nenuslysti į vandenį;
- Žmonėms su regėjimo sutrikimais reikalingos kontrastingos spalvos aikštelės ir apsauginiai barjerai;
- Platforma turėtų būti viename lygyje su valtimi ir pakankamai didelė (1,5 m diametro nuo valties iš visų pusių), kad neįgalusis galėtų manevruoti. **(17, 18, 19, 20 nuotr.)**

Personalas turi būti:

- apmokytas bendrauti su žmonėmis, turinčiais skirtingas negalias;
- informuotas, kurioje vietoje yra artimiausias medicinos punktas;
- apmokytas kaip dirbti su negalią turinčiais lankytojais kritinėse situacijose;
- informuotas, kad lankytojai turintys regėjimo ar motorinių funkcijų sutrikimų gali turėti šunį-vedlį;
- informuotas, kaip reiktų elgtis, jei būtų paspaustas pavojaus mygtukas;

3.6. Saugumas

- Objekto teritorijoje kas 50 m turėtų būti pateikiama informacija, kaip iškviesti pagalbą nelaimės atveju (telefono numeris, pagalbos mygtukas ir pan.);
- Pavojaus signalas sukurtas iš įvairių komponentų, kurie automatiškai (vizualiai arba akustiškai) informuoja apie grėsmę;
- Evakuacijos kelias turėtų būti lengvai aptinkamas ir naudojamas žmonėms su regėjimo ir motoriniais sutrikimais. Taip pat, žmonėms su intelektiniais sutrikimais avariniai išėjimai turi būti aiškiai pažymėti garso, vaizdo, vibracijos signalais ir apčiuopiamais ženklais;
- Evakuacijos kelias turi būti tinkamas naudoti žmonėms su negalia (gali būti naudojamos visos būtinos priemonės judėjimui). Evakuacijos keliai turi būti laisvi ir be kliūčių.

Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa 2007-2013 m. periodu pakeičia Baltijos jūros regiono INTER- REG IIIB kaimynystės programos Pietų prioriteto IIIA programą. Programos bendras strateginis tikslas yra stiprinti Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos pasienio regiono teritorinę sanglaudą, užtikrinti aukšto lygio aplinkos apsaugą, kelti ekonominę ir socialinę gerovę bei skatinti tarpkultūrinį dialogą ir kultūrinę įvairovę. Programoje dalyvauja Latvijos Latgalos regionas, Lietuvos Panevėžio, Utenos, Vilniaus, Alytaus ir Kauno apskritys ir Baltarusijos Vitebsko, Mogiliovo, Minsko ir Gardino sritys.

Programos bendroji valdymo institucija yra Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. Programos interneto svetainė: www.enpi-cbc.eu.

Europos Sąjungą sudaro 28 valstybės narės, nusprendusios laipsniškai sujungti žinias, išteklius ir ateitį. Per 50 metų plėtros valstybės narės sukūrė stabilumo, demokratijos ir tvarios plėtros erdvę, be to, išsaugojo kultūrų įvairovę, toleranciją ir asmens laisves. Europos Sąjunga siekia dalintis šiais pasiekimais ir jų verte su šalimis ir gyventojais už jos ribų.

Nuotrauka 1

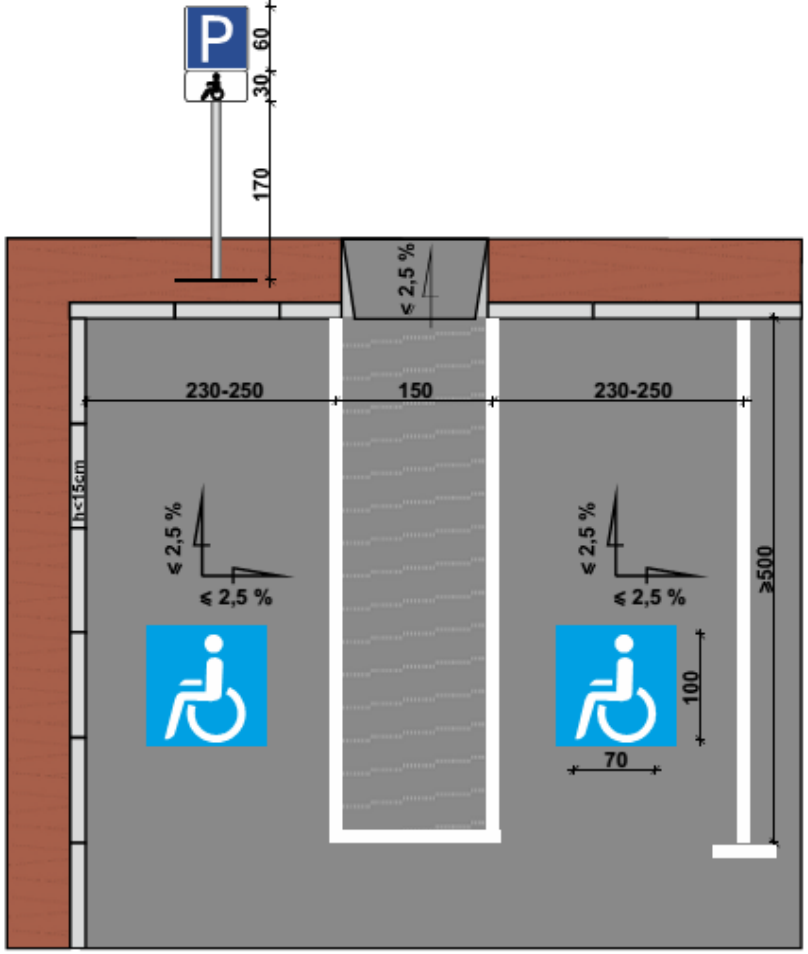

ŽN STATYMO VIETOS STATMENAI PRAVAŽIAVIMUI. PLANAS M 1:50

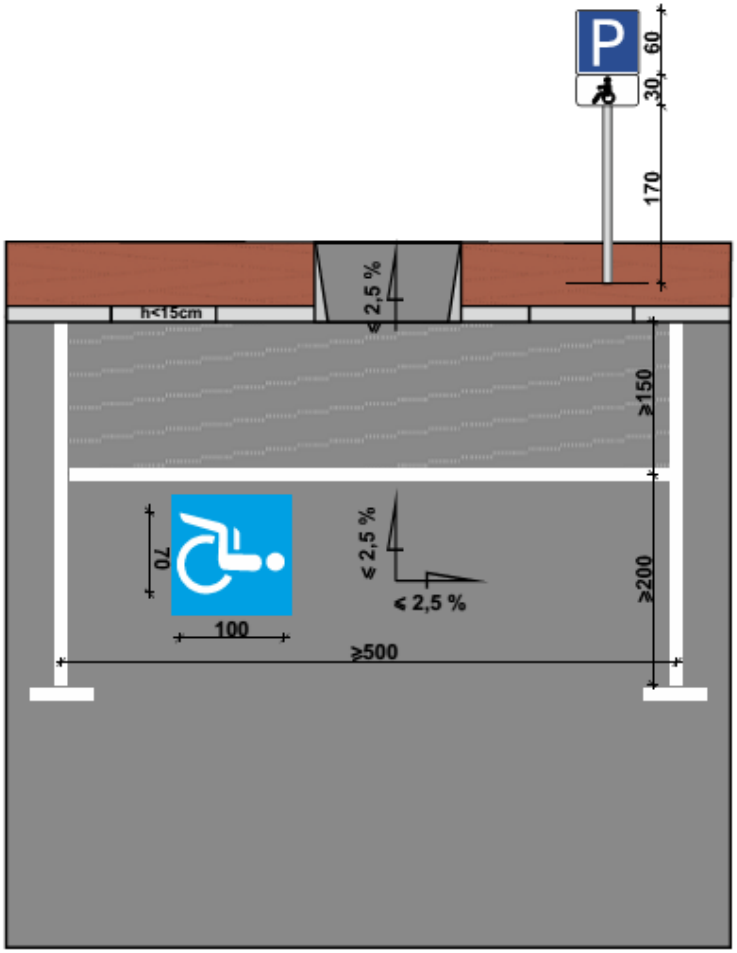

ŽN STATYMO VIETOS LYGIAGREČIAI PRAVAŽIAVIMUI. PLANAS M 1:50

1. Prie lankytinų objektų, visuomeninių pastatų įrengtose automobilių aikštelėse, ŽN automobilių vietų:
- 1 vieta, kai aikštelėje yra iki 15 vietų;
- 2 vietos, kai aikštelėje yra 16-50 vietų;
- 4% vietų, kai aikštelėje yra daugiau kaip 50 vietų.
2. ŽN automobiliams skirtos stovėjimo vietos, esančios prie tam tikrų objektų, turi būti planuojamos arčiausiai prie pagrindinio įėjimo.
3. Atstumas nuo toliausiai esančios ŽN automobilio stovėjimo vietos iki pagrindinio įėjimo į objektą neturi būti didesnis nei 60 m, arba ne didesniu kaip 30 m atstumu nuo pagrindinio įėjimo į objektą turi būti įrengta ne siauresnė kaip 2 400 mm ŽN išlaipinimo
aikštelė šalia gatvės ar privažiavimo važiuojamosios dalies.
4. ŽN automobilių stovėjimo vietose turi būti numatyta galimybė jam išlipti iš automobilio, įrengiant greta 1 500 mm pločio aikštelę.
5. Važiuojamosios dalies ir takų dangos nuolydis ŽN automobilių stovėjimo vietose neturi būti didesnis kaip 1:40 (2,5%) bet kuria kryptimi.
6. Lygių skirtumas tarp automobilių stovėjimo vietų ir išlipimo aikštelės ar šaligatvio turi būti iki 150 mm.
7. Aikštelėse, kuriose yra iki 50 automobilių stovėjimo vietų, ŽN skirtos transporto priemonių stovėjimo vietos turi būti pažymėtos horizontaliu ženklinimu (neįgaliojo su vežimėliu simbolis ir (arba) vertikaliu kelio ženklu Nr. 528 „Stovėjimo vieta" su papildoma lentele Nr. 846 „Neįgalieji".
8. ŽN automobilių stovėjimo vietos turi būti gerai apšviestos tamsiuoju paros metu.
9. Išmatavimai pateikti centimetrais.

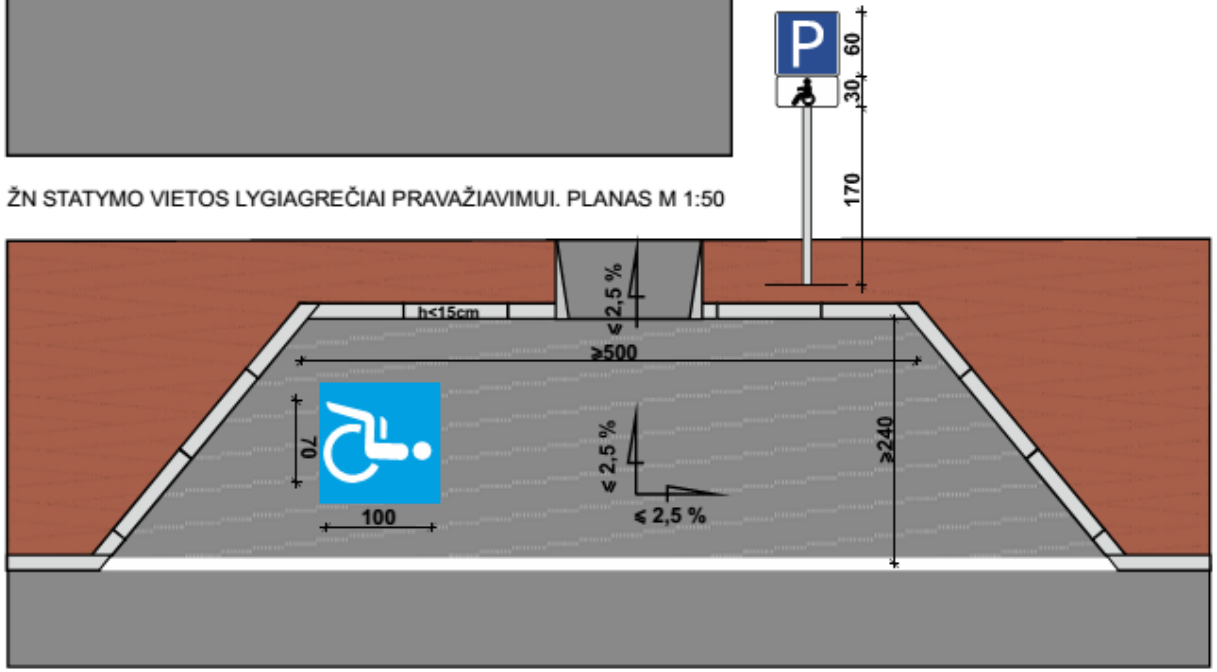

ŽN IŠLAIPINIMO AIKŠTELĖ. PLANAS M 1:50

Nuotrauka 2

Nuotrauka 3

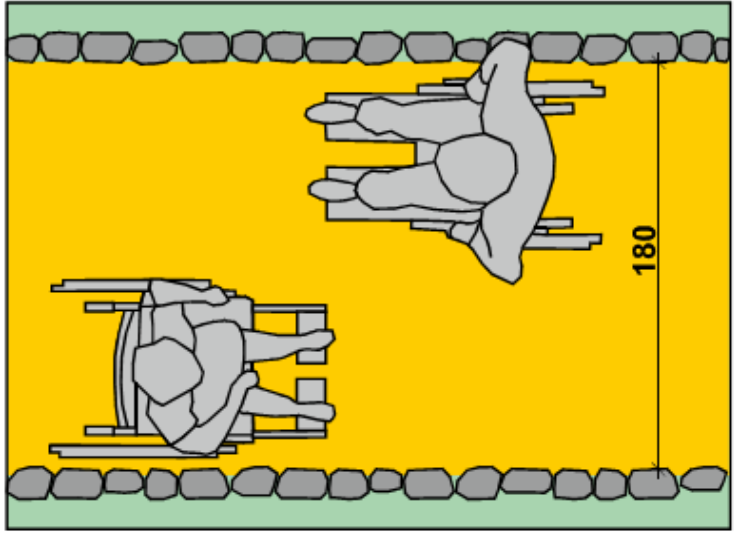

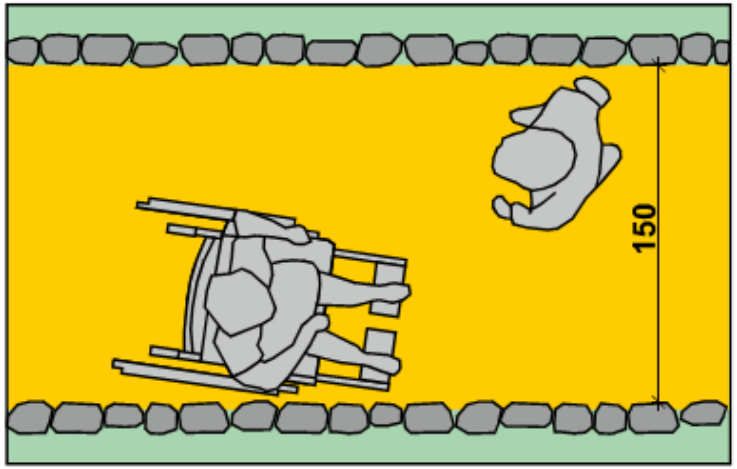

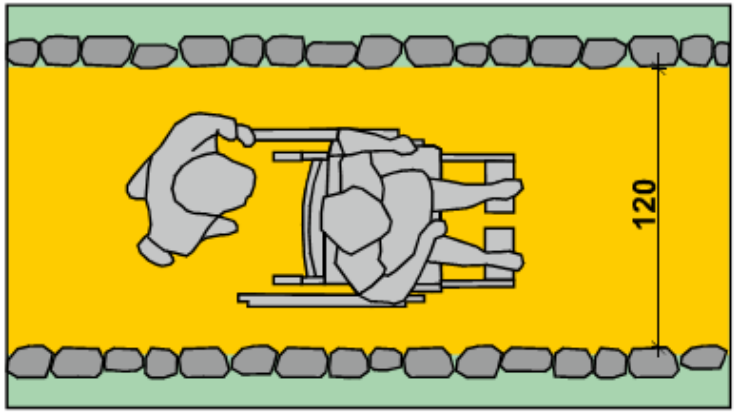

ŽN PRITAIKYTI PĖSČIŲJŲ TAKAI. PLANAI M 1:30

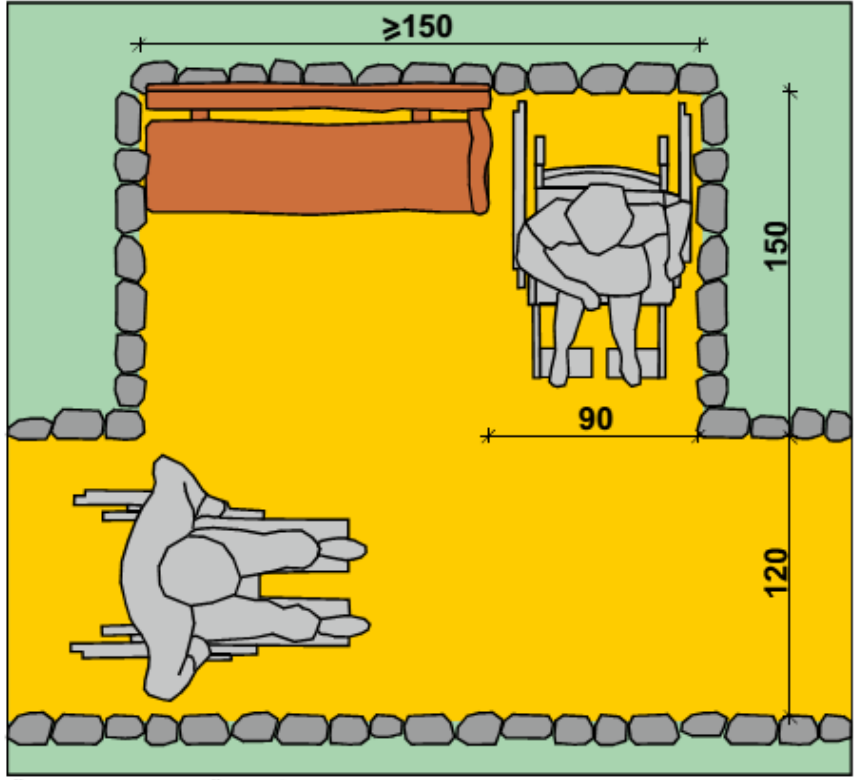

ŽN POILSIO AIKŠTELĖ. PLANAS M 1:30

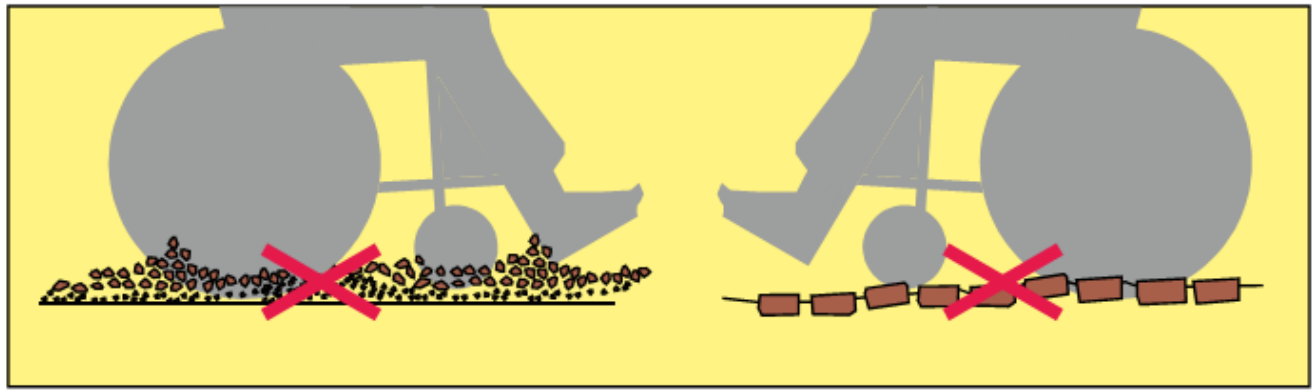

ŽN JUDĖJIMUI NETINKAMOS PAVIRŠIŲ DANGOS.

1. Pėsčiųjų takai turi būti suprojektuoti taip, kad ŽN galėtų jais laisvai ir saugiai judėti.
2. Pėsčiųjų tako plotis turi būti ne mažesnis kaip 1 200 mm. Pėsčiųjų tako išilginis nuolydis turi būti ne didesnis kaip 1:20 (5%). Skersinis pėsčiųjų tako nuolydis turi būti ne didesnis kaip 1:30 (3,3%).
3. Pėsčiųjų takų, esančių pritaikytoje judėjimo trasoje, lygių skirtumai ir nelygumai neturi būti didesni kaip 20 mm. Jei pėsčiųjų judėjimo trasoje tako nuolydis viršija 1:20 (5%) ar nelygumai yra didesni nei 20 mm, turi būti įrengti pandusai.
4. Šalia pėsčiųjų tako, ne rečiau kaip kas 150 m, turi būti įrengtos ŽN poilsio aikštelės su suoleliais. Šalia ilgo ištisinio pakilimo, artimo didžiausiam leistinam, pėsčiųjų takų poilsio vietos turi būti įrengiamos ne rečiau kaip kas 60 m. Poilsio vietos turi būti ne mažesnio kaip 1 500 mm pločio ir 1 500 mm ilgio.
5. Pėsčiųjų takuose prieš lygio ar krypties pasikeitimus ir susikirtimų su gatvių važiuojamąja dalimi bei kitomis kliūtimis vietose turi būti įrengti įspėjamieji paviršiai.
6. Į pėsčiųjų takus neturi išsikišti objektai, galintys tapti kliūtimi ŽN. Pėsčiųjų takuose sumontuoti objektai (šviestuvai, ženklai, durų uždarymo mechanizmai ir pan.) turi būti ne žemiau kaip 2 100 mm virš tako paviršiaus. Ant pėsčiųjų takų ar šaligatvių neturi būti dangčių, grotų, trapų ir kitų kliūčių, kyšančių aukščiau ar įleistų giliau kaip 10 mm nuo tako paviršiaus.
7. ŽN judėjimo trasų paviršiai turi būti lygūs, kieti, pakankamai šiurkštūs, neslidūs, neklampūs, iš nebirių (ne smėlio, ne žvyro) ir saikingai rievėtų medžiagų. Dangos iš plokščių ar plytelių turi būti lygios, siūlės tarp plytelių ne platesnės nei 15 mm. ŽN pritaikytose trasose ir zonose esančių grotų, dangčių ir pan. kiaurymės negali būti platesnės kaip 15 mm. Pėsčiųjų takai, šaligatviai, laiptai, pandusai turi būti įrengti taip, kad ant jų nesikauptų vanduo ir kad jie neapledėtų.Pėsčiųjų takai, perėjos, pandusai, laiptai ir kiti ŽN trasoje esantys elementai turi būti gerai apšviesti tamsiuoju paros metu.

Nuotrauka 4

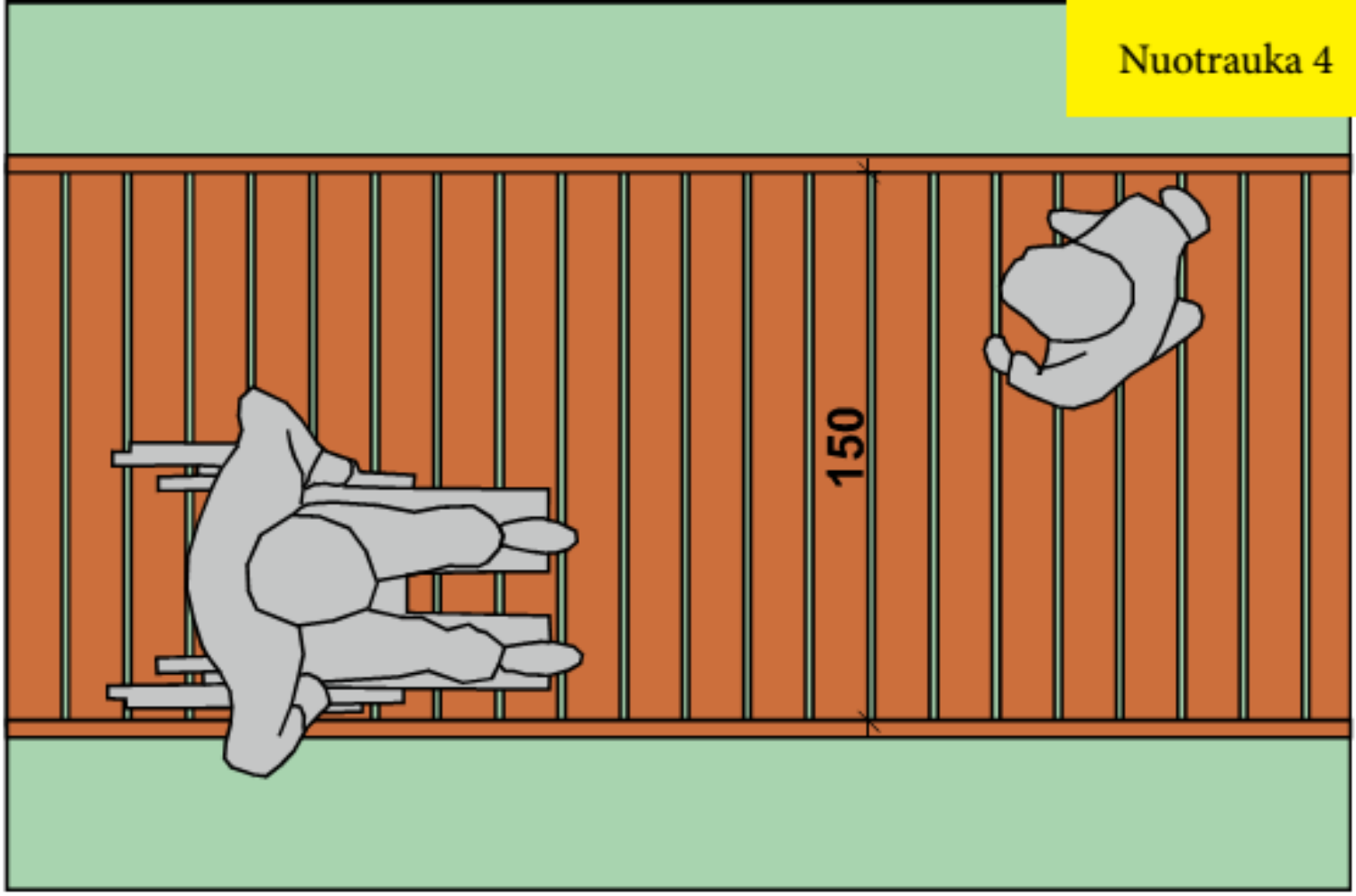

ŽN PRITAIKYTI LENTINIS PĖSČIŲJŲ TAKAS. PLANAS M 1:20

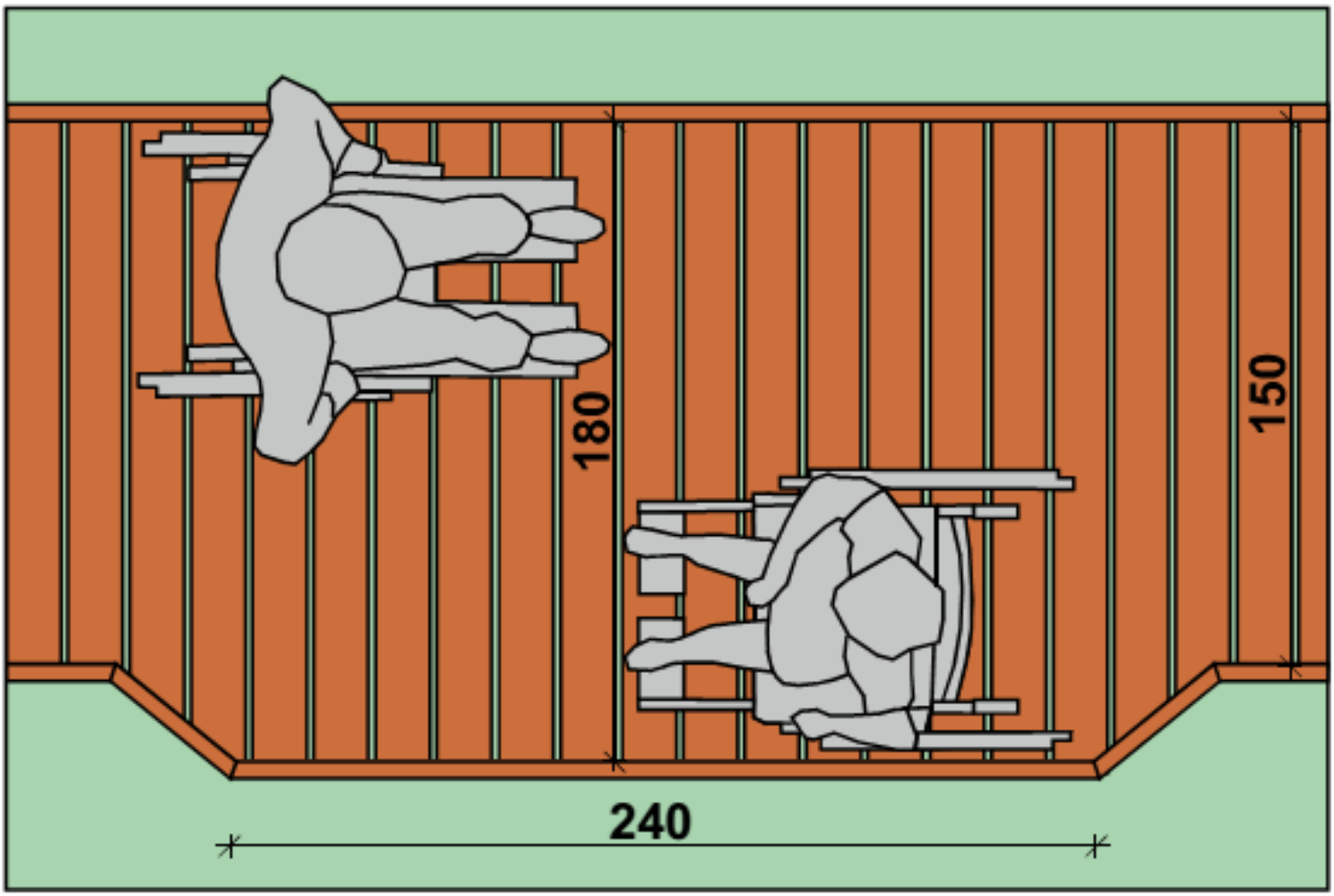

ŽN PRITAIKYTI LENTINIS PĖSČIŲJŲ TAKAS. APSILENKIMO AIKŠTELĖ
PLANAS M 1:20

Nuotrauka 5

Nuotrauka 6

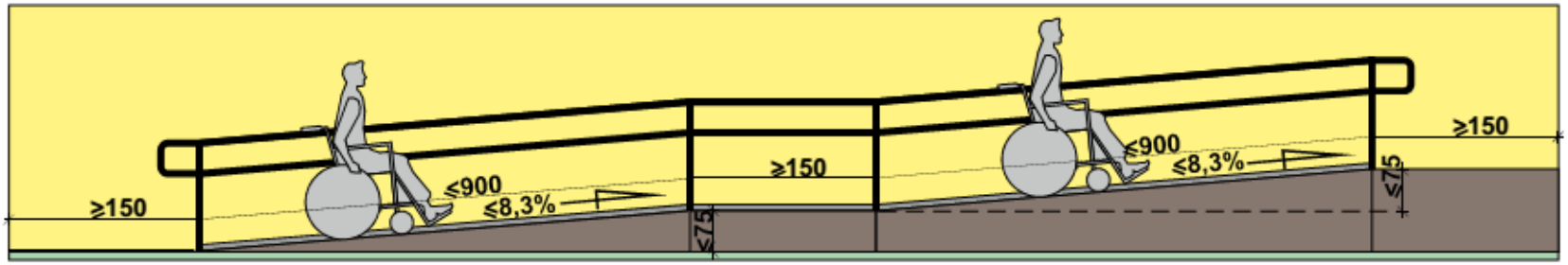

ŽN PANDUSAS. VAIZDAS IŠ ŠONO M 1:20

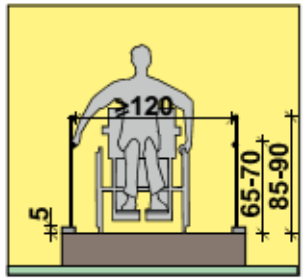

ŽN PANDUSAS. VAIZDAS IŠ PRIEKIO M 1:20

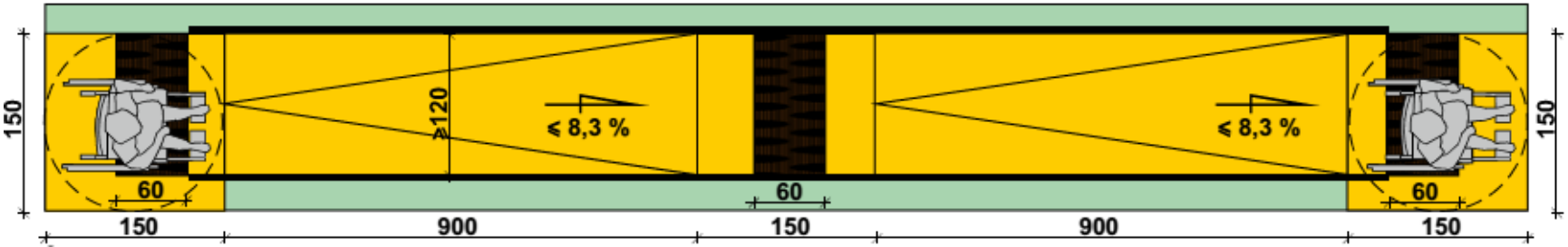

ŽN PANDUSAS. PLANAS M 1:20

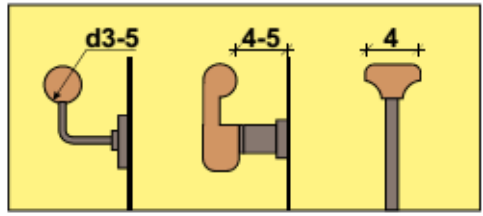

ŽN TURĖKLAI. VAIZDAS IŠ PRIEKIO M 1:2

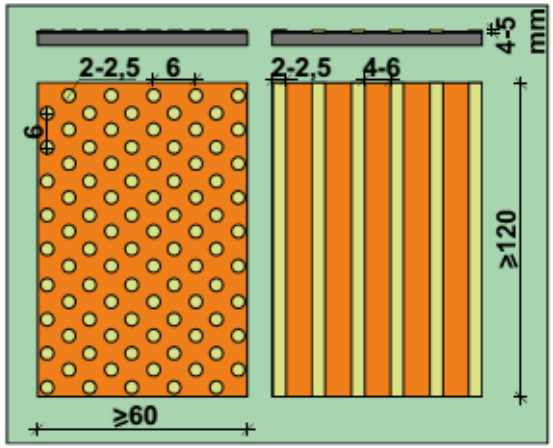

ŽN ĮSPĖJAMIEJI PAVIRŠIAI. VAIZDAS IŠ VIRŠAUS, VAIZDAS IŠ PRIEKIO M 1:50

1. ŽN pritaikytas panduso plotis turi būti ne mažesnis kaip 1 200 mm, matuojant atstumą tarp turėklų ir tarp apsauginių bortelių.
2. ŽN pritaikyto panduso išilginis nuolydis turi būti ne didesnis kaip 1:12 (8,3%), vienos ištisinės juostos ilgis ne didesnis kaip 9 000 mm ir pakilimo aukštis ne didesnis kaip 750 mm. Panduso juostoje, jos pradžioje ir pabaigoje vertikalūs paviršiaus dangos nelygumai, aukštesni nei 0,5 cm, neleidžiami. Panduso juostos skersinis nuolydis neleidžiamas.
3. ŽN pritaikyto panduso pradžioje bei pabaigoje ir ten, kur panduso juosta keičia kryptį, turi būti įrengta poilsio aikštelė ne mažesnė kaip 1 500 x 1 500 mm. Kai panduso juosta nekeičia krypties, ne rečiau kaip kas 9 000 mm panduso juostos ilgio ir ne rečiau kaip kas 750 mm vertikalaus pakilimo turi būti įrengta poilsio aikštelė, kurios ilgis būtų ne mažesnis nei 1 500 mm, o plotis ne mažesnis už panduso juostos plotį.
4. Panduso ir kiekvienos jo juostos viršuje bei apačioje turi būti įrengtas įspėjamasis paviršius. Įspėjamasis paviršius turi būti panduso pločio ir 600 mm ilgio.
5. Abiejose panduso juostos ir aikštelių pusėse turi būti įrengti ištisiniai turėklai. Abipus kiekvienos panduso juostos ir aplink aikšteles, jei jos yra ne prie sienos, turi būti įrengti ne žemesni kaip 50 mm borteliai. Panduso juostų ir aikštelių paviršius turi būti įrengtas iš kietos, šiurkščios, neslidžios medžiagos.
6. Turėklai turi būti įrengti abiejose kiekvieno panduso pusėse, dvigubi: viršutiniai tvirtinami 900–950 mm aukštyje, apatiniai – 650–750 mm aukštyje nuo panduso juostos plokštumos.
7. Turėklai iš vidinės panduso pusės turi būti ištisiniai. Jei turėklai iš panduso išorinės pusės nėra ištisiniai, būtina 300 mm pratęsti juos į viršutinę ir 300 mm į apatinę panduso aikštelę. Turėklai turi būti lygiagretūs su panduso pakilimo plokštuma, o pratęstos jų dalys - lygiagrečios su aikštelės paviršiumi.
8. Turėklų paviršius turi būti lygus, ištisinis ir be išsikišimų. Turėklų stveriamoji konstrukcija turi būti patogi suimti ranka. Tam būtina naudoti 30-50 mm skersmens elipsės, ovalo ar apskritimo formos skerspjūvio turėklus arba ne platesnius kaip 40 mm stačiakampio formos skerspjūvio turėklus. Turėklų galai turi būti suapvalinti ar užlenkti į sienos, atramos ar grindų pusę. Rekomenduojama naudoti medinius, plastiku aptrauktus metalinius, plastikinius ar kitos malonios liesti medžiagos turėklus.
9. Tarp turėklo ir sienos paviršiaus turi būti paliktas ne siauresnis kaip 40-50 mm tarpas. Šiame tarpe neturi būti šiurkščių paviršių, aštrių elementų ar kyšančių konstrukcijų. Turėklai turi būti gerai įtvirtinti: jie neturi klibėti, linkti ar sukinėtis aplink savo ašį.10. ŽN judėjimo trasų paviršiai turi būti lygūs, kieti, pakankamai šiurkštūs, neslidūs, neklampūs, iš nebirių (ne smėlio, ne žvyro) ir saikingai rievėtų medžiagų. Dangos iš plokščių ar plytelių turi būti lygios, siūlės tarp plytelių ne platesnės nei 15 mm. ŽN pritaikytose trasose ir zonose esančių grotų, dangčių ir pan. kiaurymės negali būti platesnės kaip 15 mm.
11. ŽN judėjimo trasose įrengiami įspėjamieji paviršiai rekomenduojami tokio reljefo:
- lygiagrečių juostelių (4-5 mm aukščio, 20-25 mm pločio, išdėstytų kas 40-60 mm), skirto judėjimo krypčiai ar krypties pasikeitimui pažymėti;
- apvalių kauburėlių (kauburėlių skersmuo 20-25 mm, aukštis 4-5 mm, atstumai tarp centrų 60 mm), skirto įspėti apie priekyje esančius aukščio pasikeitimus (laiptus arba pandusus).

Nuotrauka 7

Nuotrauka 8

ŽN pritaikytos aplinkos ženklinimas:

1. Aplinka pritaikyta šunims - aklųjų vedliams.
2. Pagalbinė klausymosi sistema.
3. Aplinka pritaikyta silpnaregiams.
4. Gestų kalba.
5. Aplinka pritaikyta silpnaregiams žmonėms.
6. Aplinka pritaikyta silpnaregiams žmonėms.
7. Įgarsinimas.
8. ŽN pritaikytas tualetas (vyrų).
9. Tarptautinis ŽN simbolis.
10. ŽN pritaikytas transportas.
11. Silpnaregiams pritaikytas spausdinimo dydis.
12. ŽN pritaikytas tualetas (moterų).
13. Telefonas su teksto rinkimo funkcija.
14. Įdiegtas brailio raštas.
15. Aplinka pritaikyta riboto mobilumo žmonėms.
16. Pandusas.

Tarptautinis ŽN ženklas:

Pastabos:
1. ŽN pritaikyti pastatai ir teritorijos, patalpos, elementai ir kiti objektai (takai, automobilių stovėjimo vietos, įėjimai į pastatus, tualetų kabinos ir kt.) turi būti pažymėti ŽN informaciniu ženklu.
2. ŽN informacijos ženklai, nuorodos, užrašai, schemos turi būti įrengti 1 500-4 500 mm nuo grindų ar šaligatvio paviršiaus. Prie durų šie ženklai turi būti kabinami ant sienos iš tos pusės, kur yra durų rankena. Pakabinti ŽN informacijos ženklai neturi sumažinti ŽN judėjimo trasų mažiausių leistinų pločių bei aukščių, manevrams skirtų aikštelių mažiausių plotų ar kitaip kliudyti ŽN.
3. ŽN informacijos ženklų, nuorodų, užrašų, schemų raidės, skaičiai, matmenys, piešiniai turi būti kontrastingi (šviesūs tamsiame fone arba atvirkščiai), ženklų paviršius matinis, neblizgus. Šriftas turi būti aiškus ir gerai įskaitomas. Raidžių ir skaitmenų, skirtų skaityti iš 10 m atstumo, aukštis turi būti 120-150 mm, skaitomų iš 20 m atstumo - 200-250 mm, skaitomų iš 40 m - 500-600 mm.
ŽN informacijos ženklai turi būti ne mažesni kaip 150 x 150 mm. Ant informacijos ženklų, įrengtų ŽN pasiekiamumo zonoje, esanti informacija turi būti pateikta ir taktiline forma - Brailio raštu.

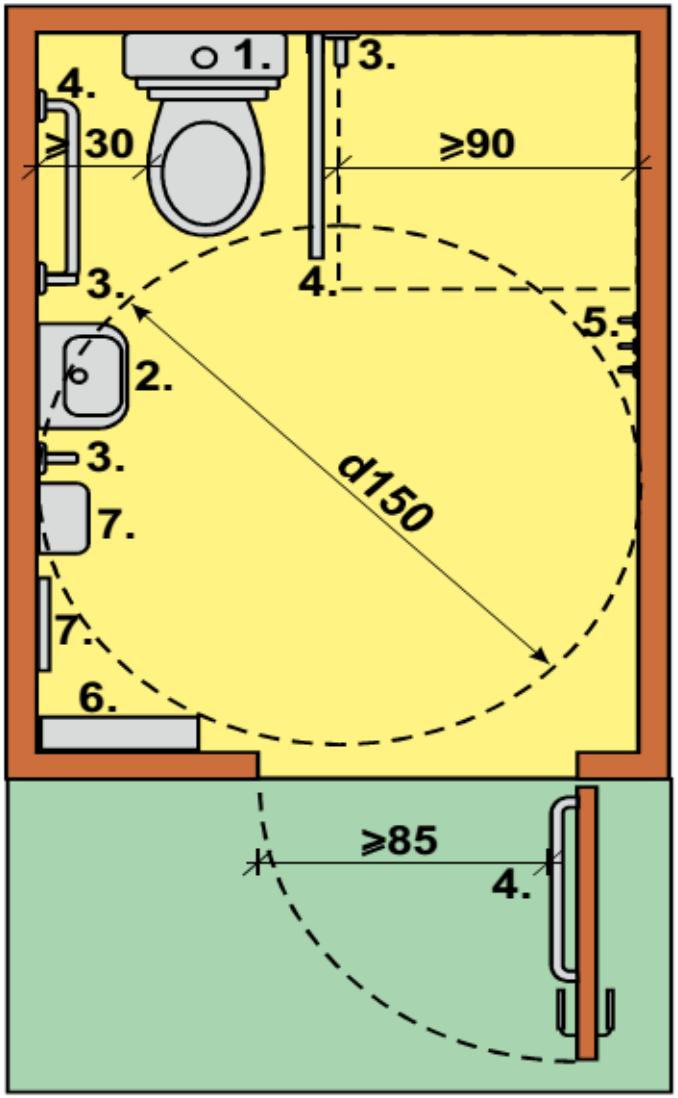

ŽN TUALETAS SU PRAUSTUVE
PLANAS

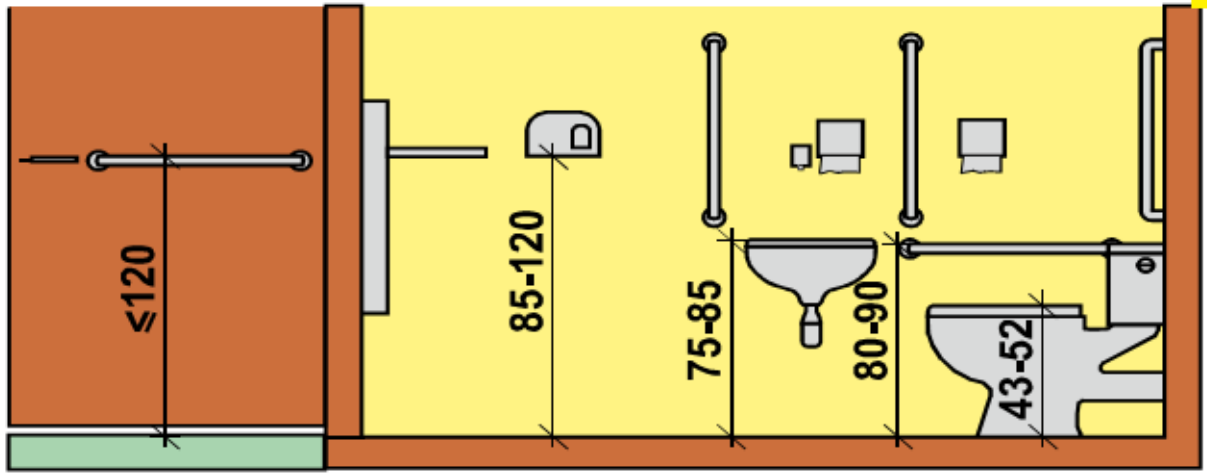

ŽN TUALETAS SU PRAUSTUVE
VAIZDAS IŠ ŠONO

1 - klozetas su plokščia bako šonine plokštuma - atrama nugarai.
2 - praustuvė.
3 - vertikalus turėklas d30-50mm.
4 - horizontalus turėklas d30-50mm.
5 - kabykla.
6 - šiukšliadėžė.
7 - rankšluosčiai, rankų džiovintuvai, popieriaus, muilo laikikliai ir kiti elementai

Pastabos:
1. ŽN pritaikytos tualeto dydis turi būti toks, kad, sumontavus būtinus prietaisus (unitazą, kriauklę ir kt.), jame liktų laisvas 1 500 mm skersmens plotas vežimėliui važiuoti. Būtina įvertinti tai, kad važiuojant po kai kuriais sanitariniais prietaisais gali palįsti priekiniai vežimėlio rateliai.
2. Unitazas turi būti pastatytas taip, kad iš vieno jo šono liktų ne siauresnis kaip 900 mm tarpas vežimėliui pastatyti. Unitazas turi būti pastatytas ne arčiau kaip 300 mm iki šoninės sienos ar pertvaros. Unitazo viršus turi būti 430-520 mm aukštyje nuo grindų paviršiaus. Šalia unitazo ant kabinos sienos 1 000-1 200 mm nuo grindų paviršiaus būtina pritvirtinti 2-3 kablius viršutiniams drabužiams, ramentams ar krepšiui pakabinti. Abipus unitazo 800 mm - 900 mm aukštyje nuo grindų turi būti įrengti atlenkiami ar pasukami horizontalūs turėklai su alkūnramsčiais. ŽN pritaikytos tualeto durys turi atsidaryti į išorę.
3. Praustuvas turi būti pakabintas ne arčiau kaip 300 mm nuo šoninės sienos; praustuvo viršus turi būti 750-850 mm aukštyje nuo grindų paviršiaus. Prieš praustuvą būtina palikti ne mažesnę kaip 1 200 mm x 900 mm dydžio aikštelę ŽN su vežimėliu privažiuoti. Abipus ŽN pritaikyto praustuvo 800 mm-900 mm aukštyje reikia pritvirtinti turėklus.
4. Rankšluosčius, rankų džiovintuvus, popieriaus, muilo laikiklius ir kitus elementus būtina kabinti 850-1 200 mm aukštyje nuo grindų.
5. Praustuvų, dušų, vonių čiaupai turi būti svirtiniai. Unitazų ir pisuarų vandens nuleidimo įtaisai turi būti patogūs naudotis ŽN. Jie gali būti mechaniniai ar automatiniai.

Nuotrauka 10

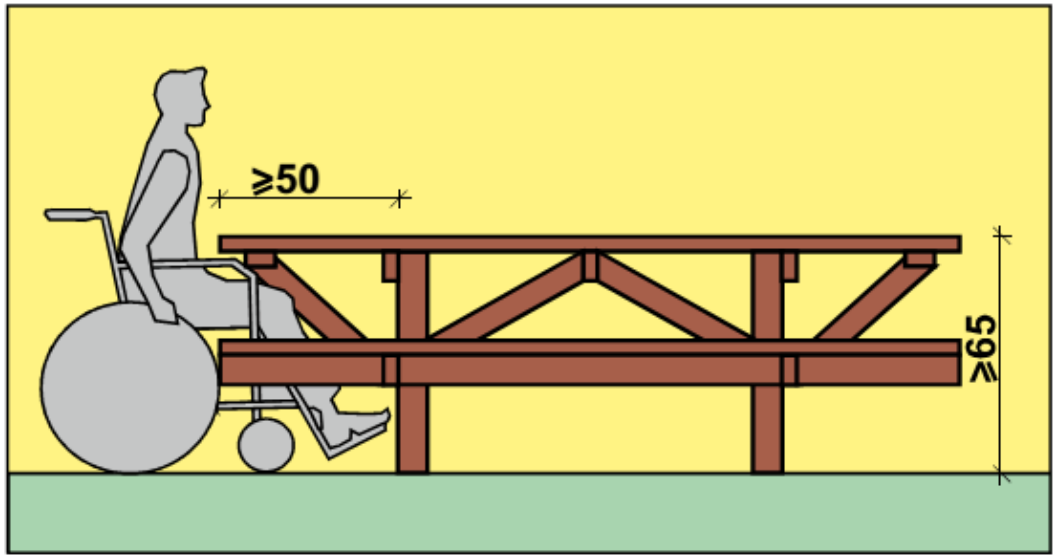

ŽN PRITAIKYTAS STALAS. VAIZDAS IŠ PRIEKIO M 1:20

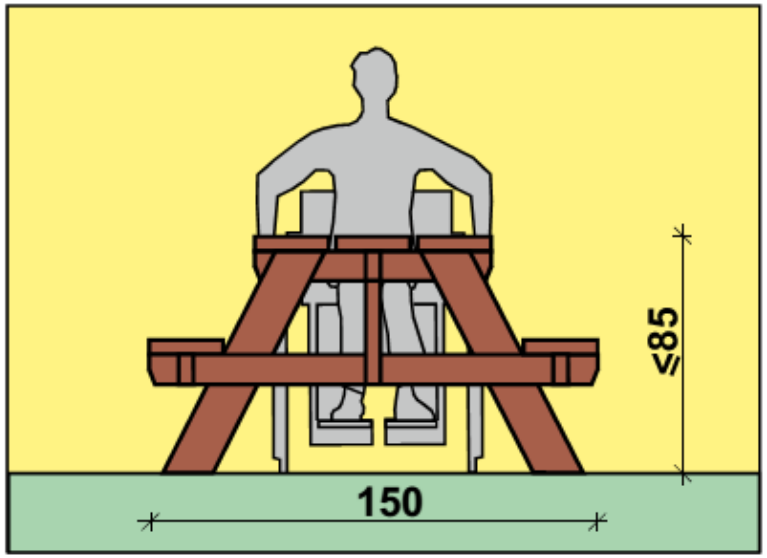

ŽN PRITAIKYTAS SUOLIUKAS. VAIZDAS IŠ ŠONO M 1:20

Prie stalų ŽN skirtos vietos turi būti ne siauresnės kaip 900 mm. Stalų paviršius turi būti ne žemiau kaip 650 mm ir ne aukščiau kaip 850 mm. Po stalais turi būti palikta ne mažesnio kaip 700 mm aukščio, ne mažesnio kaip 750 mm pločio ir ne mažesnio kaip 500 mm gylio erdvė ŽN patogiai sėdėti.

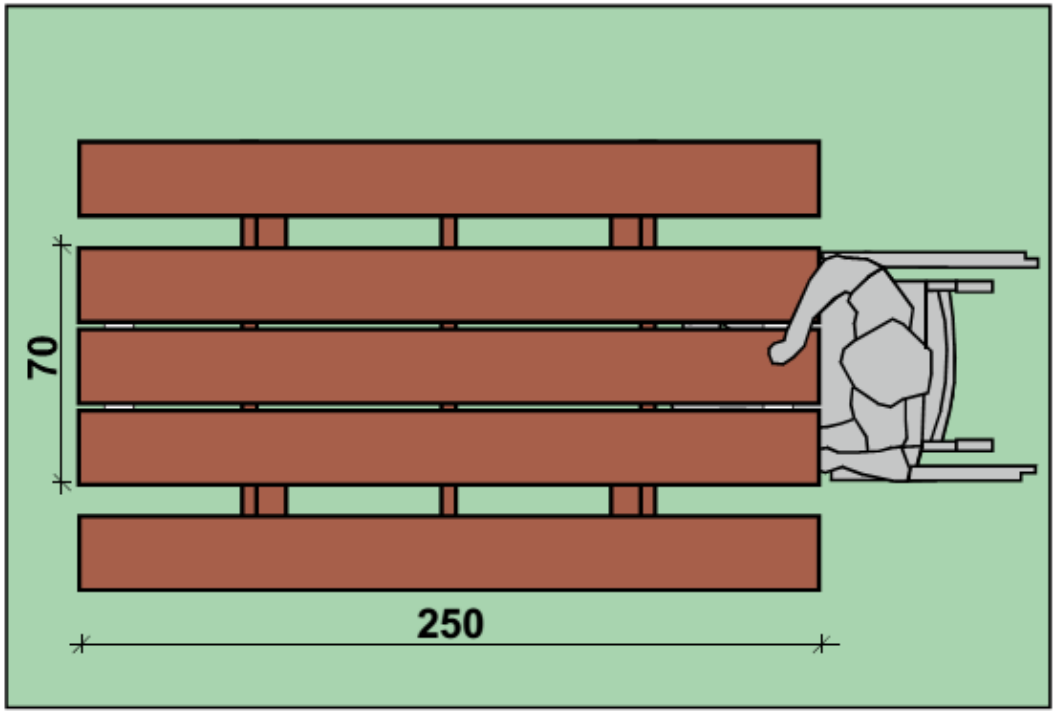

ŽN PRITAIKYTAS STALAS. VAIZDAS IŠ VIRŠAUS M 1:20

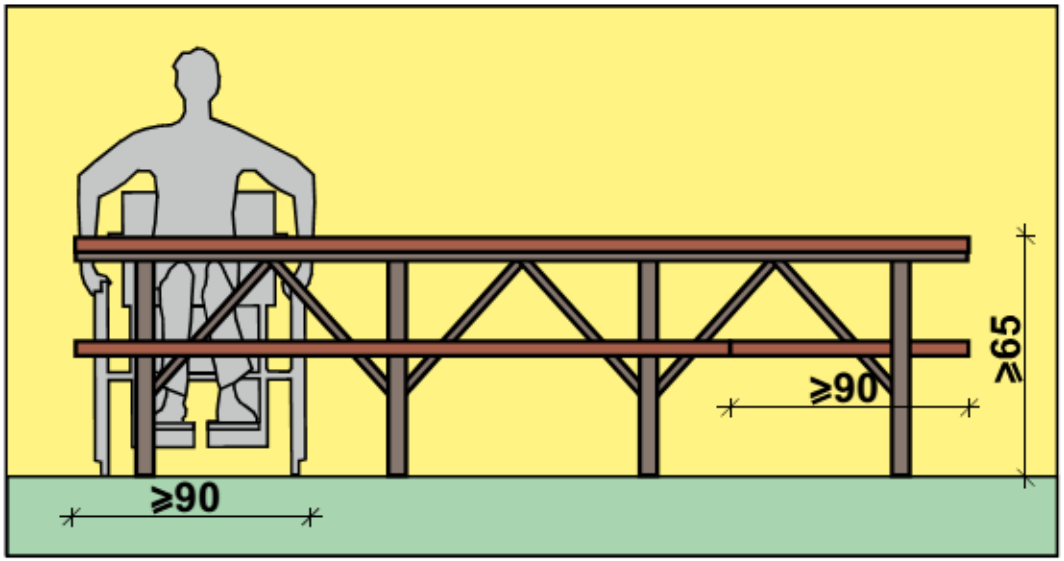

ŽN PRITAIKYTAS STALAS. VAIZDAS IŠ PRIEKIO M 1:20

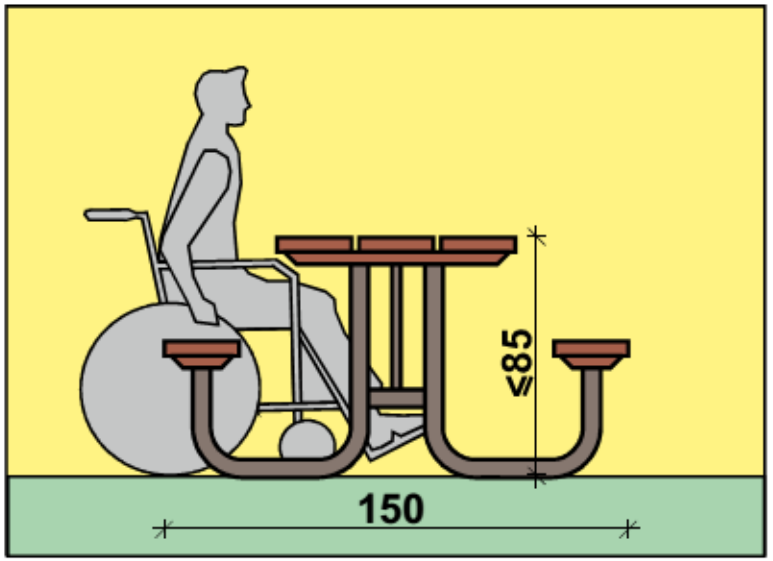

ŽN PRITAIKYTAS SUOLIUKAS. VAIZDAS IŠ ŠONO M 1:20

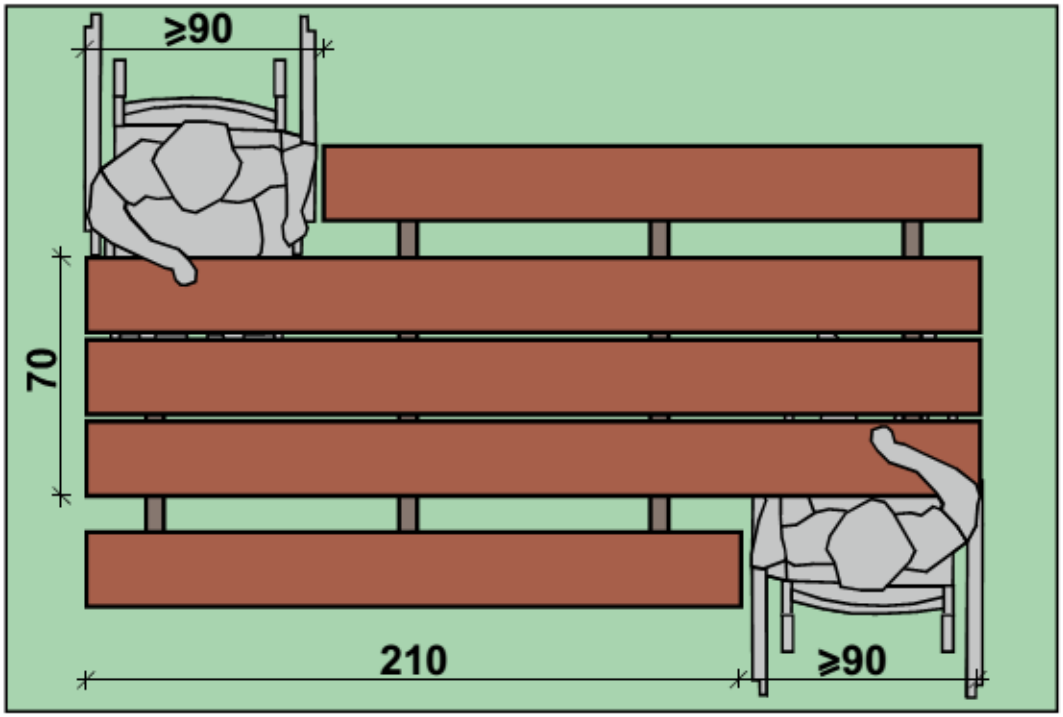

ŽN PRITAIKYTAS STALAS. VAIZDAS IŠ VIRŠAUS M 1:20

Prie stalų ŽN skirtos vietos turi būti ne siauresnės kaip 900 mm. Stalų paviršius turi būti ne žemiau kaip 650 mm ir ne aukščiau kaip 850 mm. Po stalais turi būti palikta ne mažesnio kaip 700 mm aukščio, ne mažesnio kaip 750 mm pločio ir ne mažesnio kaip 500 mm gylio erdvė ŽN patogiai sėdėti.

Nuotrauka 13

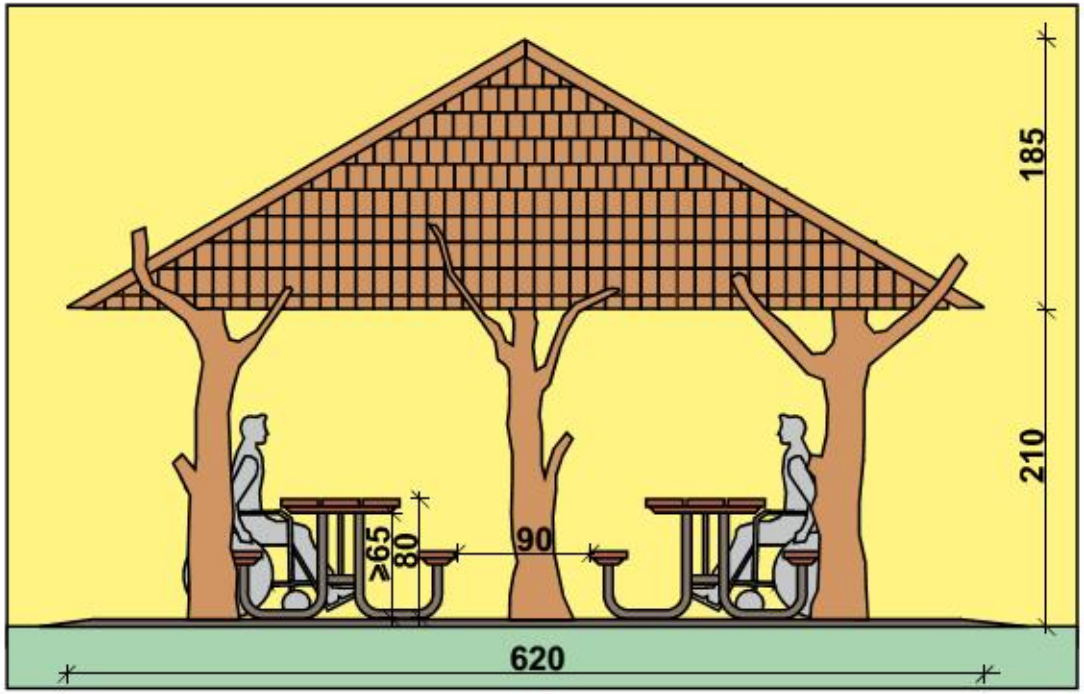

ŽN PRITAIKYTA PAVĖSINĖ. VAIZDAS IŠ PRIEKIO M 1:40

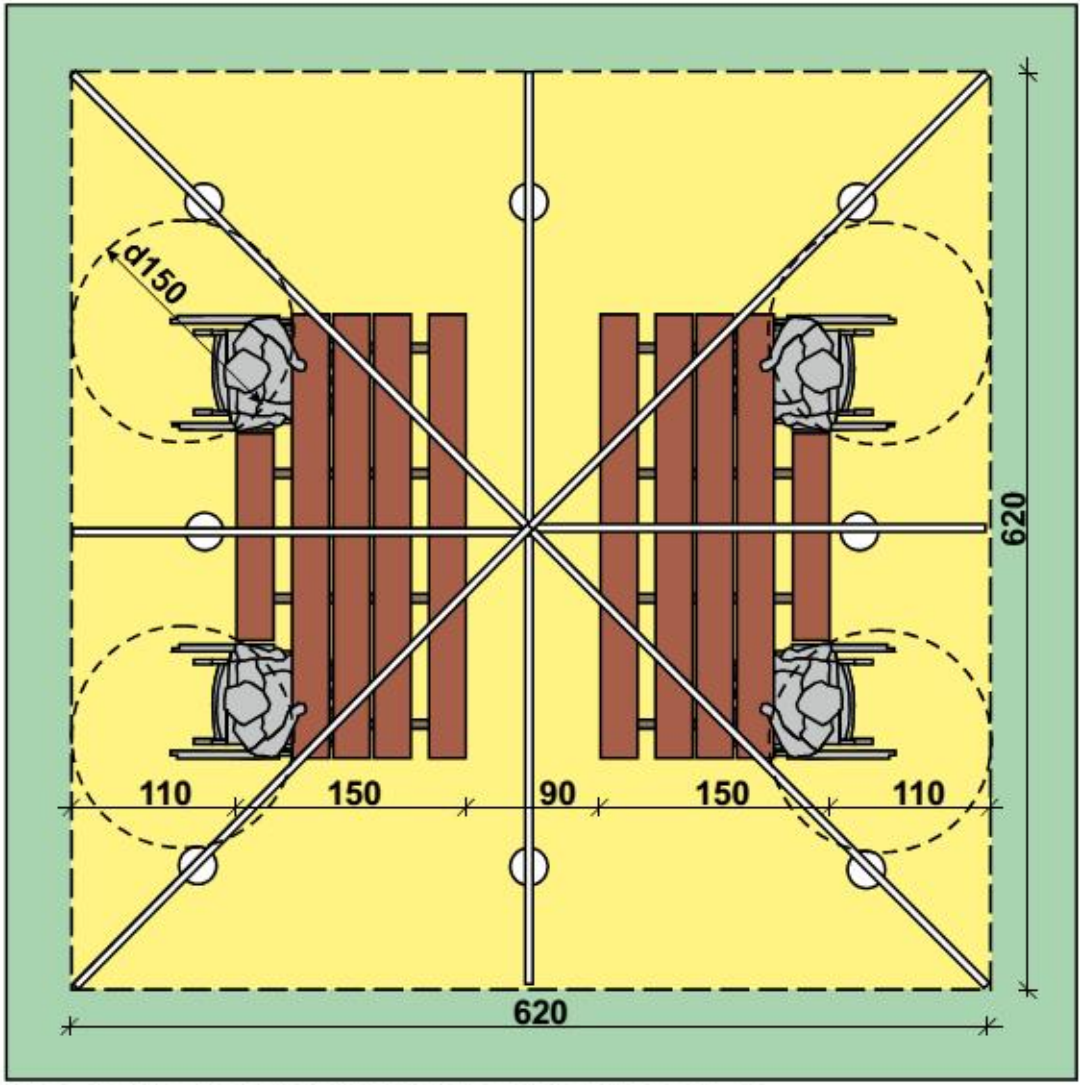

ŽN PRITAIKYTA PAVĖSINĖ. VAIZDAS IŠ VIRŠAUS M 1:40

Nuotrauka 15

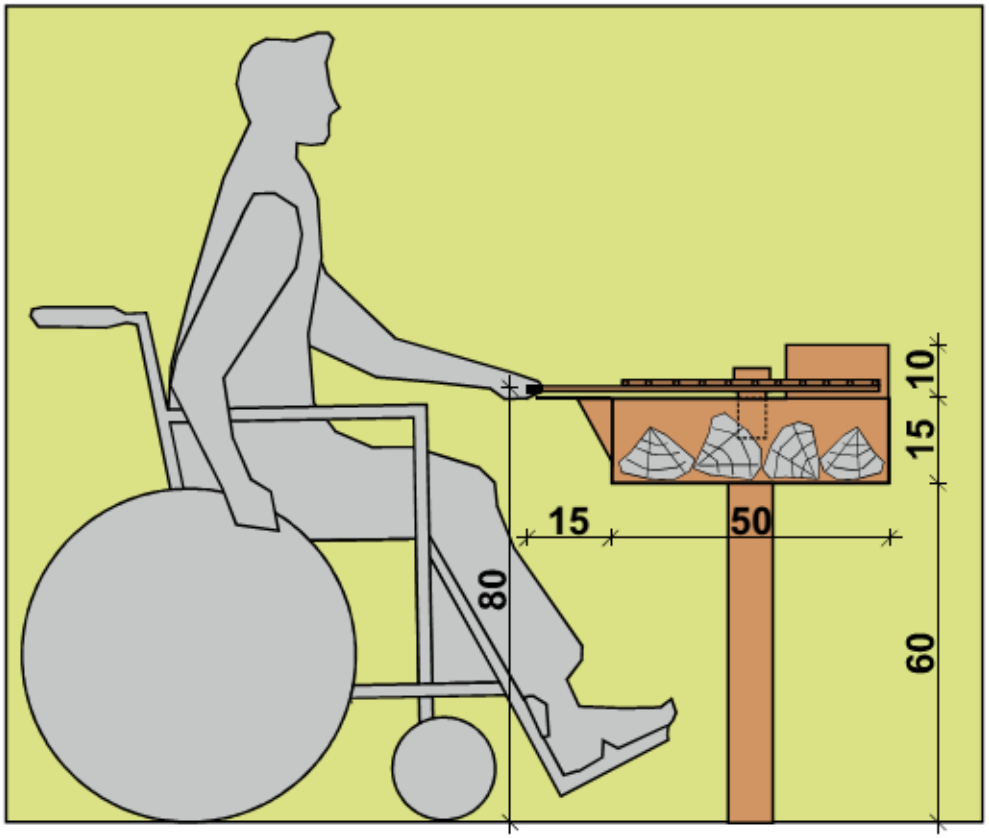

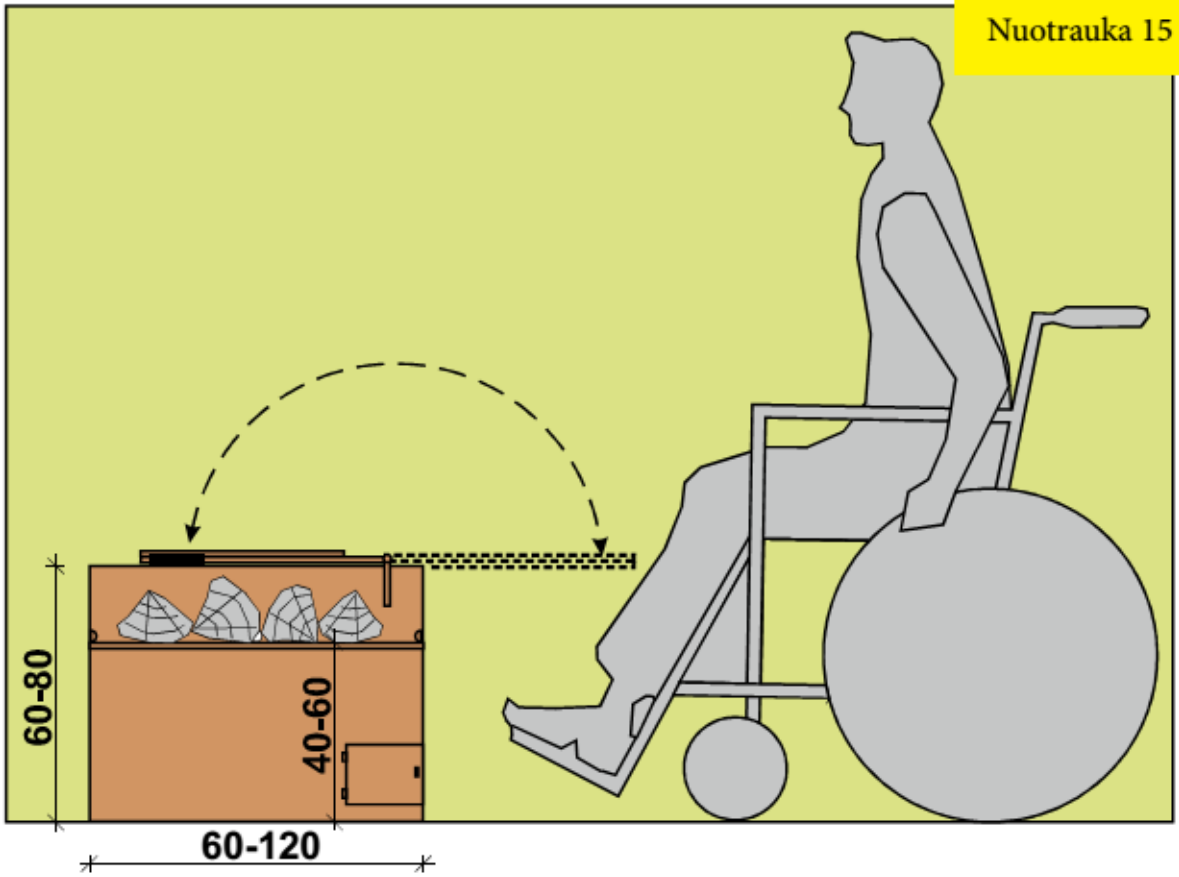

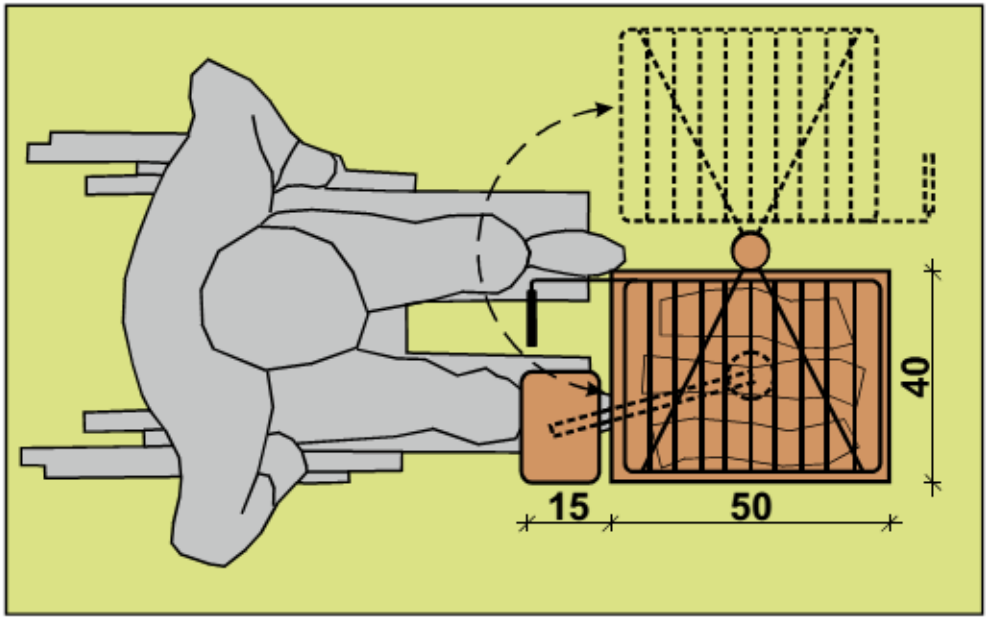

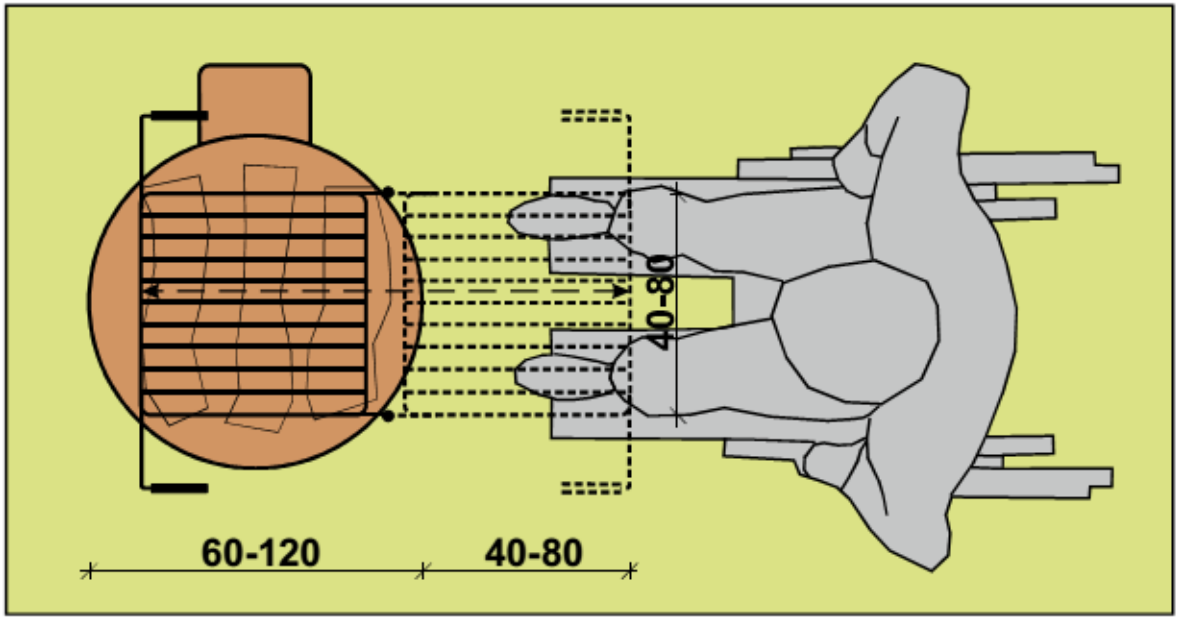

ŽN PRITAIKYTI GRILIAI. PJŪVIAI, PLANAI M 1:20

Nuotrauka 16

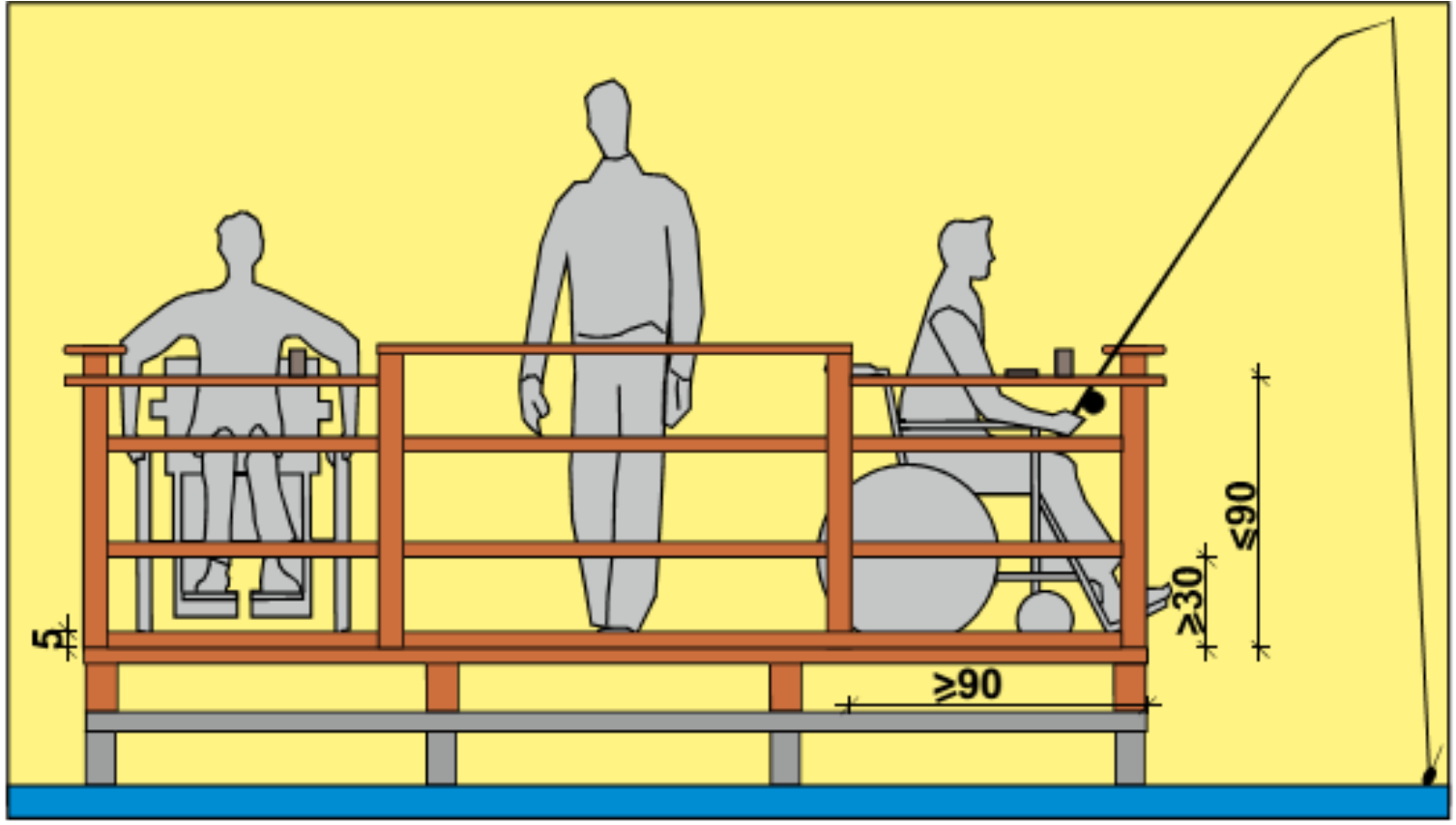

Nuotrauka 17

ŽN TILTELIS PRITAIKYTAS ŽŪKLEI M 1:20

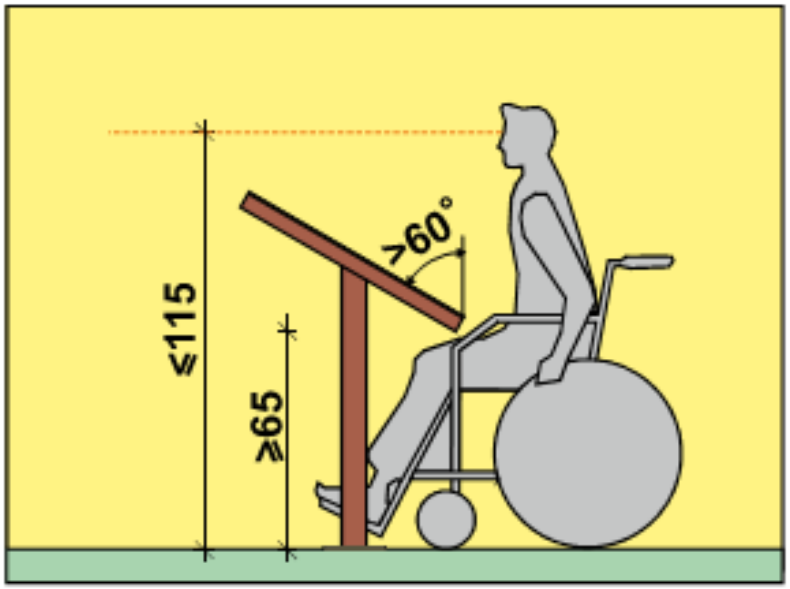

ŽN PRITAIKYTAS INFORMACINIS STENDAS. VAIZDAS IŠ PRIEKIO M 1:20

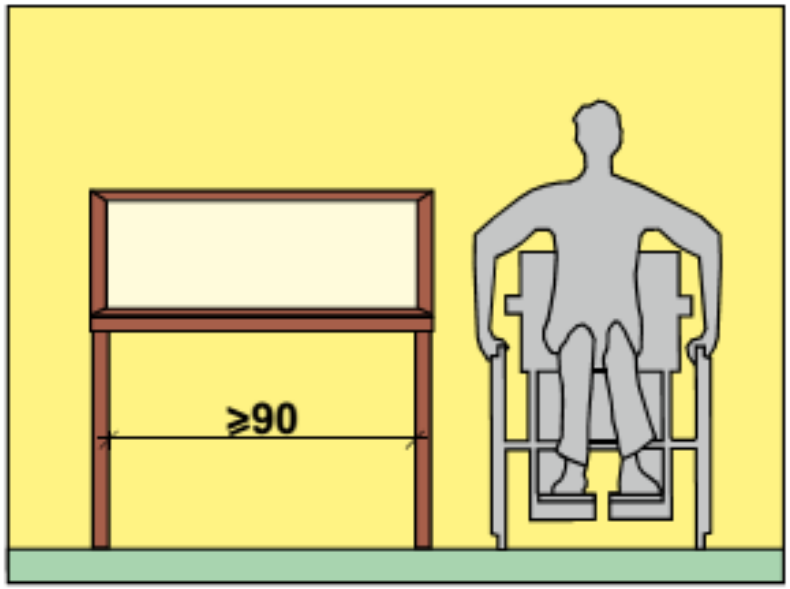

ŽN PRITAIKYTAS INFORMACINIS STENDAS. VAIZDAS IŠ PRIEKIO M 1:20

Nuotrauka 18

Nuotrauka 19

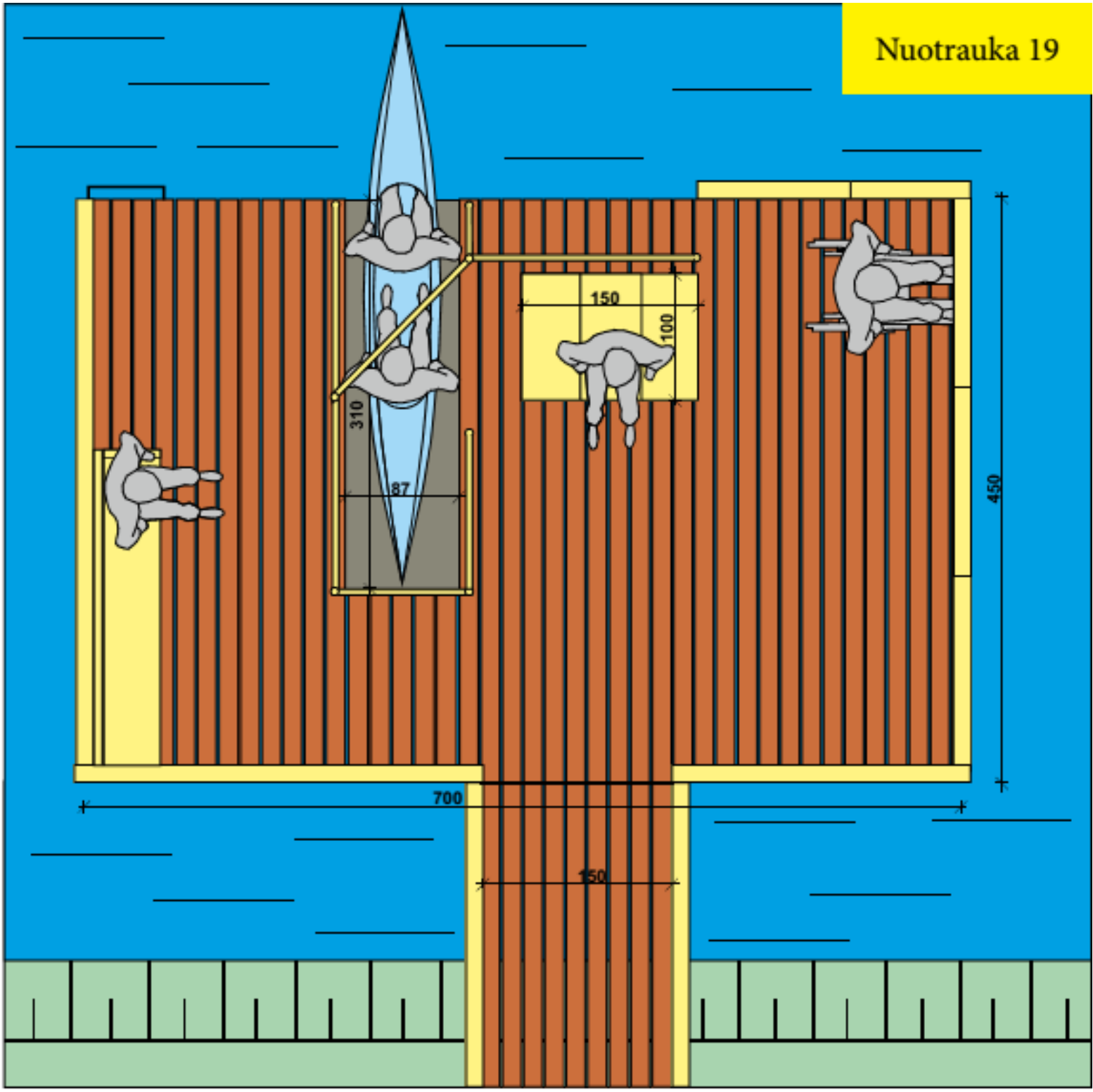

ŽN BAIDARIŲ PRIEPLAUKA VAIZDAS IŠ VIRŠAUS M 1:30

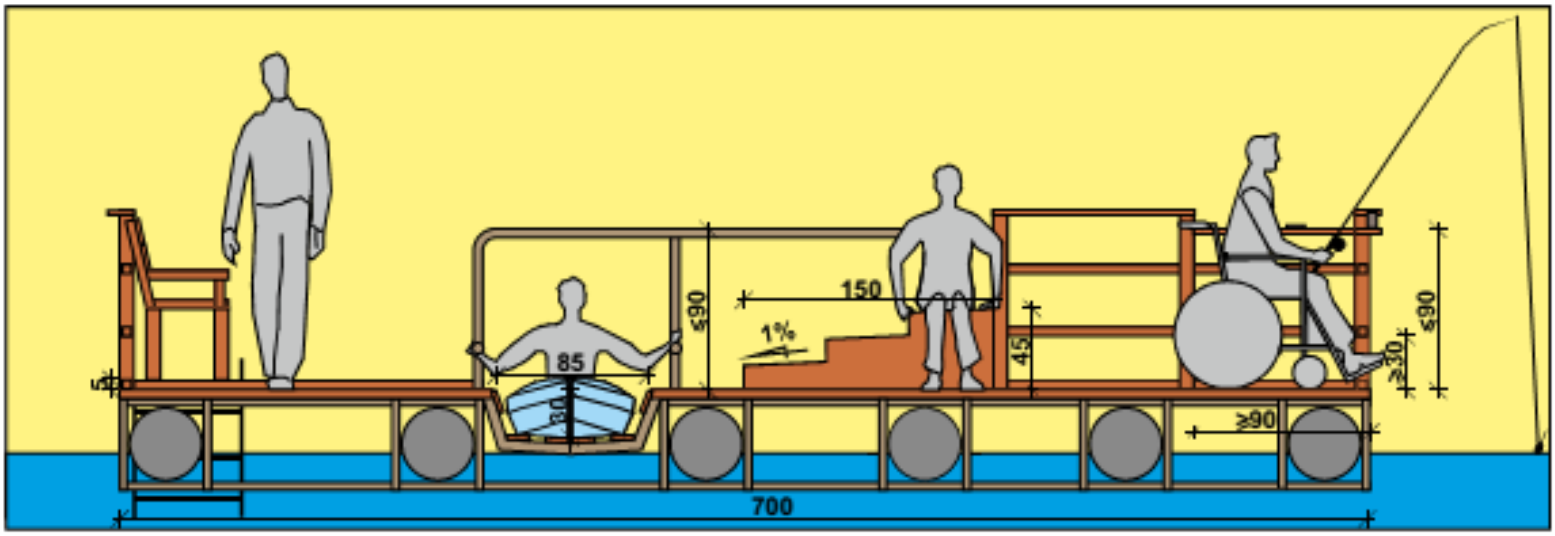

ŽN BAIDARIŲ PRIEPLAUKA VAIZDAS IŠ PRIEKIO M 1:30

Nuotrauka 20